

Општинско веће општине Врњачка Бања, на ванредној седници одржаној телефонским путем дана 3.7.2018.год., на основу чл.46. Закона о локалној самоуправи („Сл.гласник РС“, бр.129/07, 83/14-др закон и 101/16-др закон), члана 13. став 1. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл.гласник РС“,бр. 10/2013, 142/14 и 103/15), Одлуке о буџету Општине Врњачка Бања за 2018. годину ("Службени лист Општине Врњачка Бања", број 38/17 и 9/18), чл.59.Статута општине Врњачка Бања („Сл.лист општине Врњачка Бања“, бр.23/16-пречишћен текст), чл.33. Пословника о раду Општинског Већа („Сл.лист општине Врњачка Бања“, бр.7/09 и 6/18) и Решења о давању претходне сагласности на Предлог Програма бр.320-00-03314/2018-09 од 19.6.2018. год., донело је:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ВРЊАЧКА БАЊА

ПРОГРАМ МЕРА ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ
ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ
РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА
ЗА 2018. ГОДИНУ

Јун, 2018. године
Врњачка Бања

I. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА

1.1 Анализа постојећег стања

Општина Врњачка Бања, туристичко место прве категорије, спада у развијене општине када је реч о привредним ресурсима и привредном развоју. Централно место заузима туризам, обзиром на потенцијале и погодности које наша општина има. Развој општине Врњачка Бања, текао је смењивањем периода економског раста, ратних разарања, периода интензивне урбанизације и економске кризе. Стихијски токови без јасно дефинисаних стратешких циљева, условили су морфолошко, физиономско и функционално диференцирање територије.

У општини Врњачка Бања су неусаглашени степени развоја претежно руралног југа који има елементе брдско - планинског подручја са урбанизованим севером у долини реке Западна Морава. Велика је миграција са југа на север, тако да је уочљив феномен пражњења и старења подручја општине на југу. Највећи одлив становништва забележен је на подручју насеља Гоч, Станишинци и Отроци. У структури становништва општине, значајан је удео избеглих и расељених лица. Према евиденцији Повереништва за избеглице, на територији општине Врњачка Бања живи 3.681 интерно расељених (око 13,9 %) и 231 избеглих лица (око 0,9 %). Овај број није приказан пописом становништва из 2002. године. Приликом развоја општине Врњачка Бања, због урбанизације градског језгра и околине, дошло је до неравномерног размештаја радних места, тако да је већина радних места на северу, са највећом концентрацијом у североисточном делу општине, док је југ претежно пољопривредни.

Индустријски развој општине Врњачка Бања условљен је многобројним негативним факторима. Деведесетих година прошлог века, наша општина је имала развијен и текстилни сектор индустрије, који су запошљавали значајну радну снагу. Пољопривредно земљиште подручја општине Врњачка Бања, простире се на површини од 23.860 ha. Од укупне површине, 42,6 % територије општине или 10.173 ha заузима пољопривредно земљиште, где се среће велики број типова, подтипова и варијетета земљишта. Највећи део пољопривредног земљишта, од око 88 %, је у власништву индивидуалног сектора. Интензивирањем развоја привредних делатности на бањском подручју и повећавањем грађевинских површина на рачун квалитетног пољопривредног земљишта, дошло је до смањивања обрадивих пољопривредних површина. Климатски услови за развој пољопривреде су повољни и омогућују разноврсну ратарску производњу и развој сточарства. Постојање природних ресурса, плодно земљиште и еколошка средина могу се сматрати значајним предностима за развој пољопривредне производње. Од укупне површине пољопривредног земљишта, обрадиве површине заузимају око 49,2 %, док се ливаде и пашњаци простиру на 50,8 %. Велики део травних култура представљају стихијски формиране травне површине, које се користе као пашњачке.

1.1.1. Географске и административне карактеристике

Врњачка Бања, туристичко место првог степена, центар интегралне туристичке регије, налази се у централном делу Републике Србије на 43°37' северне географске ширине, 20°53' источне географске дужине, на око 200 km јужно од Београда. Простире се долином Западне Мораве, северним падинама Гоча (1.147 мнв) и налази се у залеђу јужних обронака Гледићких планина (Црни врх 819 мнв, Палеж 853 мнв), Копаоника (2.017 м), Жељина (1.785 м) и Столова (1.376 м). На простору од 239 km², у 14 насеља, по попису из 2002. године, живи 26.492 становника

(Према прелиминарним подацима пописа из 2011. године у Врњачкој Бањи живи 27.332 становника).

Обухватајући простор средњег поља Западног поморавља, општина Врњачка Бања се налази на инфраструктурном коридору Краљево - Крушевац. Просторно, општина Врњачка Бања припада групи мањих општина у Србији. У непосредном је територијалном контакту са општинама Краљево, Трстеник и Александровац, са којима је инфраструктурно веома добро повезана. Врњачка Бања железничким и путним правцем повезана је преко Краљева и Крушевца са свим осталим подручјима у Србији, а путем преко Гоча и непосредно са Александровцем, Краљевом, Брусом и Копаоником, као и са Ибарском магистралом. Удаљена је свега око 200 км од Београда, 30 км од Краљева и 10 км од Трстеника. Захваљујући аутопуту, из Београда до Врњачке Бање се стиже за отприлике два сата. У Врњачкој Бањи можете доћи, осим аутомобилом и аутобусом, возом и авионом. Директне аутобуске линије постоје из свих већих градова Србије. Железничка станица је удаљена 3 км од центра Врњачке Бање. Најближи аеродроми су у Лађевцима „Аеродром Морава“ (30 км), спортски аеродром у Краљеву „Бреге“ (15 км), спортски аеродром у Трстенику „Туристичко спортски аеродром“ (7 км), аеродром „Константин Велики“ у Нишу (100 км) и у Београду аеродром „Никола Тесла“ (200 км). Врњачка Бања је смештена између планине Гоч, чија надморска висина износи око 1.210 м и Западне Мораве, а кроз саму Врњачку Бању протичу питома Врњачка и Липовачка река. Клима Врњачке Бање је умерено континентална са утицајем планинске климе захваљујући којима је ваздух у Врњачкој Бањи изузетно здрав и лековит. Лета у Врњачкој Бањи су са свежим јутрима и вечерима, због ветра који дува са планине Гоч, према Западној Морави, а зиме су обично снеговите и без оштрих мразева. У Врњачкој Бањи средња годишња температура износи нешто преко 10°C, а средња летња око 20°C. Железничким и друмским магистралама Београд - Софија и Београд - Атина повезана је железницом и путним правцима који пролазе долином Западне Мораве.

Територију општине Врњачка Бања чине подручја насељених места, односно катастарских општина које улазе у њен састав и то:

Р.бр.	Месне заједнице	Катастарска општина
1.	Врњачка Бања	Врњачка Бања Гоч Липова
2.	Руђинци	Руђинци
3.	Вранеши	Вранеши
4.	Врњци	Врњачка Бања
5.	Станишинци	Станишинци
6.	Грачац	Грачац Отроци
7.	Ново Село	Ново Село
8.	Подунавци	Подунавци
9.	Рсавци	Рсавци
10.	Штулац	Штулац
11.	Вукушица	Вукушица

Табела бр. 1

1.1.2. Природни услови и животна средина

Релјеф је мешовитог равничарског и брдско - планинског карактера, стога су насеља у општини висока, средња или ниска. Сва насељена места простиру се на надморској висини између 200 и 1.100 метара. Висока села су Станишинци и Гоч и простиру се на висини 450 - 1.150 метара. Села средње висине су Вукушица, Липова, Рсовци и Отроци и простиру се на северним падинама Гоча на висини између 250 и 450 метара. Већина насеља у општини су ниска, на висинама испод 350 метара. Поред Врњачке Бање ту су Вранеша, Врњци, Ново Село, Подунавци, Руђинци и Штулац. Села су разбијеног типа, пространа и подељена на засеке. Просечна надморска висина Врњачке Бање је 230 мнв. Врњачки минерални извори се налазе на 255 мнв. Бања се простире крајњим северним огранцима Гоча, са кога се ка северу пружају многобројне косе, које се спуштају према моравској долини. Између две овакве косе, а скоро према највишем врху, лоцирана је Бања. У ортографском погледу најинтересантнији је шумски комплекс Борјак, са израженим свим експозицијама, заравњеним гребенима и стрмим падинама према водотоцима.

Геолошки склоп је разноврстан. Највиши делови планине Гоч су серпентински, док се у нижим деловима, у сливу Врњачке реке све до насеља, пружа зона кристалних шкриљаца и филита. Потез од ушћа Липовачке реке у Врњачку реку, све до Западне Мораве, садржи алувијални нанос и покривен је иловачом и хумусом. Местимично између првобитних стена утиснуле су се и стене магматског порекла.

Температура - Због специфичне конфигурације терена и бујне вегетације подручје општине Врњачке Бање има карактеристике континенталне и умерено континенталне климе (температурне амплитуде нису велике, кратак сушни период, просечно дуготрајан кишни период) низијску, шумског типа са елементима субалпске климе. Због овакве климе, зиме су сувље, а максимална количина падавина је у рана лета. Локација Врњачке Бање је разлог зашто се њена клима разликује од климе класичних градских насеља, јер се Врњачка Бања одликује и својом микроклимом коју условљавају бујне шуме, обиље вегетације, знатна надморска висина, хладни и топли извори, као и отвореност ка северу.

Према метеоролошким подацима, средња годишња температура износи 10,6°C. Најхладнији месец је јануар са средњом температуром од 0,7°C, а најтоплији је август са средњом температуром од 20,2°C. Средња температурна разлика најтоплијег и најхладнијег месеца је 19,5°C. У последњих десет година метеоролошки подаци са три станице (Краљево - 250мнв, Врњачка Бања - 235мнв и Гоч - 990мнв) забележили су да је апсолутни максимум 38,4°C, а апсолутни минимум -27,1°C.

Апсолутни максимум икад забележен, износио је 40,50°C (22.07.1939. године); апсолутни минимум је забележен 11.02.1929. године и тада је температура износила - 28,50° С.

Ветрови нису карактеристични за ово подручје, јер је конфигурацијом терена и богатом вегетацијом Врњачка Бања заштићена од ветрова. Најчешћи су северозападни и северни ветар уз Западну Мораву. Јужни ветар дува углавном ван вегетационог периода и средње је јачине. У летњим месецима, предвече, осећа се поветарац. Јачина ветра је између 1,8 и 2,6 бофора.

Просечна годишња влажност ваздуха је висока (78%). Најсувљи је август (71%), највлажнији је децембар (86%). Ветровитих дана има у фебруару, марту и априлу, док их је у осталим месецима много мање. Велики број дана (око 170) у години је без ветрова. Средњи притисак ваздуха је у летњим месецима готово једнак и креће се око вредности средњег годишњег притиска (990 милибара). У пролећним

месецима се смањује (985,6 милибара), док се у јесен и зиму креће изнад просека (993,2 милибара).

Падавине - Просечне годишње количине падавина у Врњачкој Бањи су 928 мм, у долини Западне Мораве 650 мм, док у вишим пределима падне између 1.000 мм и 1.200 мм, што повољно утиче на вегетацију. У току вегетационог периода количина падавина је 382 мм. Најкишовитији месец је јун, док је најмање падавина у септембру. Магле има врло ретко. Карактеристични су краткотрајни рани јесењи и касни пролећни мразеви, који су без опасности за вегетацију. Једном речју, климатски предуслови, пре свега у долини Западне Мораве, погодују квалитетној пољопривредној производњи. Једини лимитирајући фактори су годишње осцилације температуре и количине падавина.

Ниже планинске температуре омогућавају излучивање веће количине воденог талога у топлијем делу године, али и појаву снежних падавина у хладнијем делу године.

Обзиром да падавине има најмање у октобру и фебруару, у тим периодима, периодични извори пресушују, а сталним изворима се смањује издашност.

На апсолутној висини од 235м, примарни максимум падавина се за посматрани период од 20 година појављује у јулу са 91 милиметара, а секундарни максимум у мају са 85 милиметара воденог талога.

На Гочу се највише талога бележи у пролеће (361 милиметара), а најмање током зиме (184 милиметара).

Магле има врло ретко. Карактеристични су краткотрајни рани јесењи и касни пролећни мразеви, који су без опасности за вегетацију. Просечна годишња облачност је мала (5,5 десетине површине неба), а просечна годишња сума сунчевог зрачења износи 1.922 часа.

Најдуже трајање сунчевог сјаја је у јулу и августу, а најкраће у децембру и јануару.

Хидрографија - Подручје Врњачке Бање богато је водним ресурсима. Хидрографска мрежа је разграната, њена густина се креће у границама $\Gamma - 1.05 - 22.01$ км/км², обухвата велики број извора и издана (преко 60 изворишта са просечном годишњом изданошћу од 0.2 до 2.32 лит/сек.).

Хидрографску мрежу општине Врњачка Бања карактеришу површинске и подземне воде. Од површинских најзначајнија је Западна Морава у коју се уливају Грачачка, Новоселска, Врњачка, Липовачка и Попинска река, а од подземних вода то су издани и извори (који служе за водоснабдевање). Кроз само место протичу: Врњачка и Липовачка река и Петрашиновички и Липовачки поток, док са запада долази Дубоки или Лисичији поток.

Водотоци (Грачачка, Новоселска, Врњачка, Липовачка и Попинска река) припадају сливу Западне Мораве, Ибра и Расине. Сви токови имају бујични карактер. После отапања снега и повећаног прилива падавина долази до вишеструког повећања протицаја у њима. То је неповољно са аспекта резерви воде за пиће и због последица поплава, али су позитивни ефекти у погледу обнављања вода и испирања евентуалних загађења.

Сама Бања поседује две врсте воде: воду за пиће доведену са више извора планине Гоч и каптирану у оквиру бунара у потезу Витојевца и Угљарева, и минералну воду која се дели на топлу и хладну. До сада је истражено осам извора минералних вода Врњачке Бање, од којих су четири извора позната широм Европе: топли извор и три хладна извора (Снежник, Језеро, Слатина). Сви ови извори су истог вулканског порекла и имају скоро исте минералне састојке, али у различитим односима. Топла вода је „кисело - врућа“, температуре 36,5°C, а остале су хладне различитих температура минералне воде: Снежник (17°C), Језеро (27°C) и Слатина

(14°C), земно - алкалне, угљено киселе акротопеге. Топла вода је уједно и најстарији извор, употребљаван још у време Римског царства.

Снежник и Слатина, два хладна минерална извора, у време откривања 1896. године, налазила су се ван границе тадашњег бањског реона. Један је температуре 14,2°C и налази се на неколико стотина метара од Купатила уз Врњачку реку, а други температуре 12,5°C откривен у потоку Слатина.

Извор Снежник налази се 800 м узводно од Топле воде и први пут се употребљава за лечење 1917. године, док се вода са извора Слатина користи у бањске сврхе тек од 1937. године. Године 1978. откривена је минерална вода на локалитету Језеро, у парку између Слатине и Снежника. Удаљен 350 м од Језера, на ушћу Липовачког потока у Липовачку реку, 1992. године је откривен Бели извор. На месту где је уз реку изнад Снежника већ извирала вода, године 1993. откривен је извор Борјак.

Крајем XX и почетком XXI века, избушена су још три извора минералних вода: Врњачко врело у Новом Селу, Фонтана и Звезда у Врњачкој Бањи.

Највећа врњачка река је Западна Морава, која је дуга 295 km и која кроз Врњачку општину протиче у дужини од око 20 km. Највећом количином воде, Западна Морава располаже у марту, априлу и мају, а најмањом у августу и септембру. Врњачка река настаје од: Шљиварског, Ђавољег, Мејданског и Бадњевачког потока, Негована, Бељине реке и Мале реке. У реку се уливају Јанићијевски, Микићки и Миљковићки поток; код Снежника се уливају Брђовски и Пиперски поток, а у Бањи - Липовачка река.

На простору од око 50 ха, на 15 km од Врњачке Бање, код села Подунавци, налазе се Подунавачке баре. Оне су настале експлоатацијом шљунка из Мораве, при чему су се мајдани шљунка испунили водом. Укупна површина регистроване 22 баре је 22,55 ха.

Хидрографској мрежи припада и вештачко акумулационо језеро Селиште, изграђено у периоду 2000. - 2006. године, на реци Загржа, која захвата простор од око 8 ха. Од водопривредних објеката најзначајније су акумулације и брана „Селиште“ на Гочу, систем одводних канала за спречавање плавлена пољопривредних површина у насељима дуж Западне Мораве и Попинске реке, регулација (у делу насељеног места Врњачке Бање) корита Врњачке и Липовачке реке.

Врњачка Бања се снабдева водом из више изворишта са подручја планине Гоч, Станишинаца, Витојевачког поља и из два бунара у Угљареву, акумулација Селишта.

Појава термоминералних вода Врњачке Бање откривена је бушењем пет дубинских сонди у периоду 1932 - 1934. године у зони Римског извора. Пре истражних бушења у овој зони је постојало пет извора, од којих је најпознатији Римски извор. Сви термални извори су каптирани и као такви коришћени су у бањске сврхе.

Биљни и животињски свет - Територија општине Врњачка Бања спада у једну од најшумовитијих у Србији. Шуме и шумски засади заузимају површину од око 65 % укупне територије општине, пашњаци и ливаде се налазе на 9,7 % површине, ораничне површине заузимају 15 %, воћњаци и виногради 7,4 % и неплодно земљиште чини 2,1 % територије општине Врњачка Бања.

Заштиту природних, здравствених, климатских и других услова за развој туризма обезбеђују заштитне шуме које се простиру на територији општине Врњачка Бања и дела територије општине Трстеник, и на планини Гоч. Ове шуме обилују бројним извориштима вода са веома развијеним водотоцима и сливним подручјима са којих се Врњачка Бања снабдева пијаћом водом, а представљају природну основу

и својеврсну заштиту водних режима пијаћих и минералних вода. До 28.02.1986. године припадале су Доњеибарском шумско - привредном подручју, из кога су изузете Одлуком о проглашењу шума за заштитне (коју је донела Скупштина општине Врњачка Бања) и проглашене заштитним шумама вода. Изузимање ових шума из подручја потврђено је Законом о шумама из 1991. године. Наведена Одлука је имала две измене и допуне: прва, која дефинише мере којима се имају постићи очување и заштита шума, заштита минералних изворишта и здравствено - рекреациона функција и друга, која поред приоритетних заштитних функција омогућава коришћење мањих делова комплекса шума за активну и пасивну рекреацију и за планско унапређење и развој туризма.

Посебни циљеви газдовања у зависности су од општих циљева газдовања и затеченог стања шума и гласе:

- заштита вода (водоснабдевања) првог степена;
- противерозиона заштита;
- трајна и максимална производња техничког дрвета одговарајућег квалитета;
- здравствено - рекреативно коришћење простора.

Сви циљеви су дугорочног карактера.

У вези са основном наменом дефинисани су следећи функционални захтеви:

- биолошки (узгојне мере у шумама)
- биотехнички (захтеви везани за технику експлоатације шума)
- технички (захтеви везани за густину и распоред шумских комуникација).

Посебне основе газдовања шумама прописују следеће групе мера за остваривање циљева газдовања:

- мере узгојне природе
- мере уређајне природе
- посебне мере (противерозивне, хидролошке, водозащитне)
- мере у здравствено - рекреативној функцији (обезбеђење присуства дивљачи, одржавање спратовности шума и разноликости врста, као и издвајање и уређење делова шума као парк шума)
- мере у функцији заштите и унапређења природе

У овим шумама, као превентива, планира се:

- чување шума од бесправног коришћења и злоупотребе
- забрана пашарења на целој површини
- праћење евентуалне појаве сушења шума и других обољења шума и у случају појаве истих, извештавање специјализованих служби
- успостављање шумског реда након извршених сеча
- праћење и заштита шума од пожара, посебно у критичним месецима (у току лета), постављање знакова обавештења и забране ложења ватре и организовање дежурстава у циљу благовремене интервенције.

У зони шума није дозвољена изградња нити било какво интензивно коришћење.

Највећим делом простора означеног као ШУМЕ - заштитне шуме на подручју овог плана, данас газдује локално ЈП „Шуме Гоч“ Врњачка Бања и Шумарски факултет - Београд.

На подручју су заступљена различита станишта, биоценозе и екосистеми различитог степена аутохтоности и очуваности.

Комплекс паркова заједно са другим зеленим површинама специфичан је по свом значају као део Врњачке Бање, али и као део ширег екосистема. Паркови су смештени у долини регулисаног корита Врњачке реке у централном делу Бање и заузимају простор од око 27 ха, ширећи се према брдима. У парковском делу среће се

велики број аутохтоних и алохтоних врста. Забележено је 165 дрвенастих врста, од тога 38 врста четинара, 68 врста листопадног дрвећа, 5 врста четинарског шибља, 9 зимзеленог и 40 врста листопадног шибља, затим 1 повијуша и 4 сорте ружа. Међу аутохтоним врстама које плене својом декоративношћу, величином и виталношћу има храстова, платана, јела, јасенова, јавора, липа, црних борова; затим ретких врста попут таксодиума, канадске смрче, жалосне врбе, бодљикаве смрче, ајанске смрче, јапанске трешње и др.

Најстарија стабла су старости од 110 до 120 година. Аутентичну амбијенталну целину представља Црквено брдо, које се налази у центру Врњачке Бање. Некада познат по имену Александрово брдо, а затим и Чајкино брдо, овај стеновити масив карактерише заједница шума сладуна и цера, као и леви примерци јасена, клена, липе, питомог кестена, киселог дрвета, тисе и неких жбунастих врста. Парк - шуме су значајни део комплекса бањског зеленила и ту припадају комплекси квалитетних шума са падина планине Гоч који се пружају све до Западне Мораве.

На планини Гоч, шуме букве и јеле чине моћни појас - по пореклу високе (семене), изданаčke или ниске (настале вегетативним путем) и вештачки подигнуте састојине. Високе шуме чине 66,4 % и претежно су букове. Изданаčke шуме чине 16,9 % и претежно су храстова, док остатак од 16,7 % чине шумске културе - четинари. На територији ГУП - а Врњачке Бање налазе се шуме Борјак, Рај, Бранкова главица, Мезграја и Дуге. Подручје Врњачке Бање, посебно планина Гоч, изузетно је богато и биљним светом, ароматичним и лековитим биљем, као и шумским плодовима. Процењује се да на Гочу има 650 биљних врста, а од тога преко 200 лековитих, ароматичних и других корисних врста. На подручју Врњачке Бање валоризовани су и заштићени следећи објекти - споменици природе:

- „Црни бор у парку Врњачке Бање“, непосредно уз Врњачку реку, на површини од 2,50 ари. Ово природно добро спада у II категорију, заштићено 1966. године и ревидирано 1995. године.

- „Пет храстова“, споменик природе заштићен 1969. године, са ревизијом 1995. године, налази се на улазу у Бању, на површини од 10,75 ари. Данас постоје три стабла, са утврђеном III категоријом заштите.

- „Храст лужњак - Вранеша“, лужњак у Вранешком пољу.

- „Буква прозорац“ на Гочу.

У погледу фауне, на подручју општине Врњачка Бања јављају се:

- Ловостајем заштићене врсте дивљачи: сrneћа дивљач, дивља свиња, зец, веверица, фазан, пољска јаребица;

- Трајно заштићене врсте: јастреб, детлић, сова, соко;

- Дивљач ван режима заштите: вук, лисица, дивља мачка, свраке, вране, творови.

На подручју општине Врњачка Бања, газдовање дивљачи је организовано у оквиру ловишта „Борјак“, које је установљено решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде број 324-02-00095/20-05-10 од 29.11.2005. године („Службени гласник РС“ број 111/05), на површини од 5.147 хектара, од чега 99,65% чине шуме и шумско земљиште и још два ловишта: ловиште „Врњачка река“, којим газдује Ловачко удружење „Војвода Луне“ из Врњачке Бање и ловиште „Гоч - Гвоздац“, којим газдује Огледно добро Шумарског факултета из Београда. Овим ловиштима се газдује на основу Ловних основа ловишта.

Дугорочно газдовање дивљачи на овом простору, у најширем смислу, је одређено и Просторним планом Републике Србије, где је Гоч означен као један од четири не ловна комплекса (паркова дивљачи) у Републици. У оквиру истог документа, на карти која се односи на зонирање распрострањења дивљачи, Врњачка Бања је у еколошкој зони распрострањења сrne, зеца и дивље свиње.

Документи, који уређују ловно газдовање су и Одлука о проглашењу шума за заштитне шуме („Службени лист општине Краљево“ бр.5/86, 2/97 и 19/02), Одлука о зонама и појасевима санитарне заштите око изворишта и других објеката водоснабдевања општине Врњачка Бања и посебне основе газдовања шумама за газдинске јединице „Врњачка Бања“, „Гоч - Станишинци“, „Гоч - Селиште“ и „Грачац“.

Сваки од ових планских докумената подређује ловно газдовање шумском газдовању у функцији заштите вода и водоснабдевања и заштити изворишта, водозахвата, каптажа и других објеката водоснабдевања Врњачке Бање. Степен заштите објеката водоснабдевања од дивљачи креће се од потпуног ограничавања кретања дивљачи огорађивањем зона строгог режима до појачаног надзора и заштите од заразних болести у зонама надзора.

Према Ловној основи ловишта „Борјак“, ово ловиште се, према конфигурацији терена, надморској висини и микроклими, дели на два дела:

- брдски тип и
- планински тип.

Циљеви ловног газдовања на простору ових ловишта (који се највећим делом могу пренети и на друга ловишта) се могу сврстати у две групе:

- општи/заштита, гајење, лов и коришћење гајених врста дивљачи и дивљачи која се повремено налази у ловишту, тако да се обезбеди њихово присуство у мери коју дозвољавају природни услови и услови заштите изворишта);
- посебни (постизање одговарајућег броја, полне и старосне структуре и трофејне структуре, густине популације, као и побољшање услова за гајење дивљачи и заштита дивљачи, а нарочито проређене и ловостајем заштићене).

Територија општине Врњачка Бања спада у једну од најшумовитијих у Србији. Шуме и шумски засади заузимају површину нешто више од 65% укупне територије општине, пашњаци и ливаде се налазе на 9,7% површине, ораничне површине заузимају 15%, воћњаци и виногради 7,4% и неплодно земљиште чини 2,1% територије општине Врњачка Бања. Комплекс паркова заједно са другим зеленим површинама специфичан је по свом значају као део Врњачке Бање, али и као део ширег екосистема. Паркови су смештени у долини регулисаног корита Врњачке реке у централном делу Бање и заузимају простор од око 27 ha, ширећи се према брдима. У парковском делу среће се велики број аутохтоних и алохтоних врста. Забележено је 165 дрвенастих врста, од тога 38 врста четинара, 68 врста листопадних дрвећа, 5 врста четинарског шибља, 9 зимзеленог и 40 врста листопадних шибља, затим 1 повијуша и 4 сорте ружа. Међу аутохтоним врстама које плене својом декоративношћу, величином и виталношћу има храстова, платана, јела, јасенова, јавора, липа, црних борова; затим ретких врста попут таксодиума, канадске смрче, жалосне врбе, бодљикаве смрче, ајанске смрче, јапанске трешње и др. Јапански врт се налази у склопу бањског парка и дечијег игралишта, који је отворен 11.06.2011. године, захваљујући сарадњи Јапана и врњачких локалних власти. Јапански врт у Врњачкој Бањи, други је такав врт у целој Србији. Наиме, осим најпознатије српске Бање, једино се још Београд може похвалити да је свој садржај обогатио јапанском баштом. Врт је изграђен захваљујући донацији Организације за обележавање годишњице светског сајма у Јапану 1970. године, а простире се на 3.000 квадратних метара.

СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ У РУРАЛНОМ ПОДРУЧЈУ

1.1.3. Демографске карактеристике и трендови

Становништво - Општина Врњачка Бања обухвата простор од 239 км² на коме живи 27.527 становника или 115,17 становника на км², што је незнатно изнад републичког просека. Насељено место Врњачка Бања обухвата 10.065 становника у градском и 17.462 у сеоском насељу (Завод за статистику - Попис становништва домаћинстава и станова у Републици Србији 2011. године), тако да становништво према урбано - руралној структури чини 36,56 % градског и 63,44 % сеоског становништва.

Кретање становништва на подручју општине Врњачка Бања, поред апсолутног повећања становништва, карактеришу три основне детерминанте:

- механички прилив,
- негативни природни прираштај и
- демографско пражњење брдско - планинског подручја.

Период од 1948. године до данас карактерише позитиван тренд (са 15.916 у 1948. години број становника на подручју општине Врњачка Бања се повећао на 27.527 у 2011. години).

Највећи одлив становништва бележи се у насељима: Гоч, Станишинци, Отроци, Вукушица и Рсовци. Општина Врњачка Бања добија карактеристике моноцентричне општине, што потврђује и чињеница да је 1961. године у седишту општине живело више од 26 %, а у 2011. години 36,56 % становника.

Основно обележје демографских кретања општине Врњачка Бања јесте низак природни прираштај. Ситуација је на граници која упозорава, у ком смислу је СО Врњачка Бања донела одговарајуће одлуке са подстицајним.

Година	Број становника	Ланчани индекс	Индекс пораста (1948 = 100)
1948	15.916	-	100,0
1953	17.394	109,3	109,3
1961	18.820	108,2	118,2
1971	21.940	116,6	137,8
1981	24.768	112,9	155,6
1991	25.875	104,5	162,6
2002	26.492	102,4	166,4
2012	27.527	103,9	172,9

Табела бр. 2 - Упоредни преглед пораста и пада броја становника у периоду 1948 год. - 2011 год.

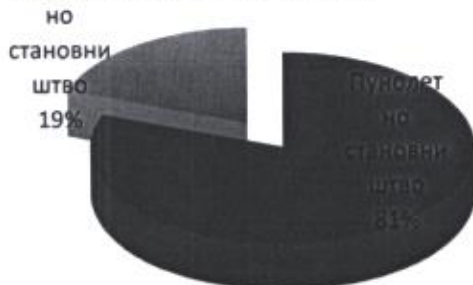
	Број становника									
	По методологији ранијих пописа							По методологији пописа 2002.		
	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	1991.	2002.	2011.
Република Србија	5.794.837	6.162.321	6.678.247	7.202.915	7.729.246	7.822.795	7.893.125	7.576.837	7.498.001	7.186.862
Рашки округ	186.092	206.008	228.991	251.230	282.644	300.274	314.167	293.311	291.230	309.258
Врњачка Бања	15.916	17.394	18.820	21.940	24.768	25.875	27.592	25.275	26.492	27.527

Табела бр. 3 - Број становника по попису из 2011. године

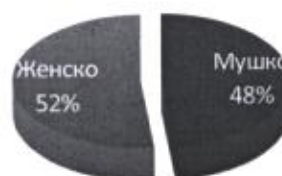
График бр. 1

Становништво према старости, по попису 2011. године

Табела бр. 4

Становништво према полу, по попису 2011. године

Табела бр. 5

Образовна структура становништва - има посебан значај у демографским истраживањима, с обзиром на утицај који има на природно и миграционо кретање становништва. У образовној структури становништва старог 15 и више година на подручју Врњачке Бање (2002), завршена средња школа је најчешћи вид образовања код оба пола (43 % становника), на другом месту је основно образовање (23 % углавном старије становништво), док је 10 % становништва општине са вишом и високом стручном спремом. Иако је забележен тренд смањења броја неписмених у последњих десет година и даље је присутан значајан проценат неписменог становништва (1.447 становника), посебно женског становништва (5,7 % становништва старог 10 и више година). Од времена оснивања, до данас, Врњачка Бања прешла је дуг пут током којег је расла, развијала се, пролазила кроз тешке периоде, падала, поново устајала и на крају постала најпосећенија и најразвијенија српска бања. У 19 - ом веку издвојена из атара села Врњци, са свега пар стамбених објеката, она је данас модерно лечилиште и општина, која под својом управом броји 14 насељених места и укупно 27.527 становника у целој општини. У самој Врњачкој Бањи пописано је 10.065 становника. Образовни систем Врњачке Бање, задовољава

потребе општине. Општина Врњачка Бања поседује институције које о младима брину од почетка васпитно - образовног периода, до одраслог доба.

У Врњачкој Бањи се налази предшколска установа „Радост“ са два дечија вртића и више издвојених васпитних група, подељеним по узрасту. У општини је основано четири основне школе и то:

1. Основна школа „Попински борци“ у Врњачкој Бањи са посебно издвојеним осморазредним одељењем смештеним у насељу Пискавац, као и издвојеним четвороразредним одељењем у насељима Липови и Станишинцима.

2. Основна школа „Младост“ у Врњцима, са издвојеним четвороразредним одељењем у насељу Штулац.

3. Основна школа „Бранко Радичевић“ у Вранешима, са издвојеним осморазредним одељењима у насељима Подунавци и Средњи Грачац, као и издвојеним четвороразредним одељењима у насељима Отроци и Доњи Грачац.

4. Основна школа „Бане Миленковић“ у Новом Селу за издвојеним четвороразредним одељењем у Рсовцима.

Осим вртића и основних школа у Врњачкој Бањи налазе се и две средње школе: Гимназија и Угоститељско - туристичка школа са домом ученика. У Врњачкој Бањи је отворен акредитовани државни Факултет за хотелијерство и туризам, у оквиру универзитета у Крагујевцу, а на подручју општине послује и неколико истурених одељења високих школа.

Осим државних образовних институција, млади у бањи, могу да похађају и низ приватних школа из различитих уметничких и спортских области. Тако малишани из Врњачке Бање, али и они старији могу тренирати различите спортове у бањским спортским клубовима и др.

1.1.4. Диверзификација руралне економије

Број запослених на територији општине Врњачка Бања, према статистичким подацима из 2015. године, представља укупан износ од 6368 и то запослени:

- пољопривреда, шумарство и рибарство 206;
- рударство 0;
- прерађивачка индустрија 1318;
- снабдевање електричном енергијом, гасом и паром 1;
- снабдевање водом и управљање отпадним водама 225;
- грађевинарство 354;
- трговина на велико и мало и поправка моторних возила 868;
- саобраћај и складиштење 261;
- услуге смештаја и исхране 765;
- информисање и комуникације 43;
- финансијске делатности и делатности осигурања 50;
- пословање некретнинама 12;
- стручне, научне, иновационе и техничке делатности 231;
- административне и помоћне услужне делатности 71;
- државна управа и обавезно социјално осигурање 368;
- образовање 460;
- здравствена и социјална заштита 845;
- уметност, забава и рекреација 61;
- остале услужне делатности 123 и
- регистровани индивидуални пољопривредници 106, као и укупан износ од 6262 запослених
- у правним лицима 4377 и

- предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих 1885

Образовна структура становништва - Има посебан значај у демографским истраживањима, с обзиром на утицај који има на природно и миграционо кретање становништва. У образовној структури становништва старог 15 и више година на подручју Врњачке Бање (2002), завршена средња школа је најчешћи вид образовања код оба пола (43 % становника), на другом месту је основно образовање (23 % углавном старије становништво), док је 10 % становништва општине са вишом и високом стручном спремом. Иако је забележен тренд смањења броја неписмених у последњих десет година и даље је присутан значајан проценат неписменог становништва (1.447 становника), посебно женског становништва (5,7 % становништва старог 10 и више година).

У општини је основано четири основне школе и то:

1. Основна школа „Попински борци“ у Врњачкој Бањи са посебно издвојеним осморазредним одељењем смештеним у насељу Пискавац, као и издвојеним четвороразредним одељењем у насељима Липови и Станишинцима.

2. Основна школа „Младост“ у Врњцима, са издвојеним четвороразредним одељењем у насељу Штулац.

3. Основна школа „Бранко Радичевић“ у Вранешима, са издвојеним осморазредним одељењима у насељима Подунавци и Средњи Грачац, као и издвојеним четвороразредним одељењима у насељима Отоци и Доњи Грачац.

4. Основна школа „Бане Миленковић“ у Новом Селу за издвојеним четвороразредним одељењем у Рсовцима.

Осим вртића и основних школа у Врњачкој Бањи налазе се и две средње школе: Гимназија и Угоститељско - туристичка школа са домом ученика. У Врњачкој Бањи је отворен акредитовани државни Факултет за хотелијерство и туризам, у оквиру универзитета у Крагујевцу, а на подручју општине послује и неколико истурених одељења високих школа.

ВРЊАЧКА БАЊА	Пол	Укупно (3+5+7+8+9+15+16+17)	Без школске спреме		1-3 разреда основне школе		4-7 разреда основне школе	Основно образовање	Средње образовање						Више образовање	Високо образовање	Непознато
			свега	неписмени	свега	неписмени			свега	стручне школе у двогод. и трогод.	гимназија	средње стручне школе	средње усмерено	школе за специ-			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
М	10.71 6	246	74	142	1	1.233	2.442	5.113	2.373	405	1.814	371	150	702	610	22 8	
Ж	11.65 8	1.201	704	401	8	1.588	2.772	4.531	1.224	636	2.237	398	36	519	495	15 1	
Σ	22.37 4	1.447	778	543	9	2.821	5.214	9.644	3.597	1.041	4.051	769	186	1.221	1.105	37 9	

Табела бр. 6 - Становништво старо 15 и више година према полу, школској спреми и писмености, по попису из 2002. Године

ВРЊАЧКА БАЊА	Пол	Укупно (3+5+7+8+9+15+16+17)	Без школске спреме		1-3 разреда основне школе		4-7 разреда основне школе	Основно образовање	Средње образовање						Више образовање	Високо образовање	Непознато
			свега	неписмени	свега	неписмени			свега	стручне школе у двогод. и трогод.	гимназија	средње стручне школе	средње усмерено образовање	школе за специ- јализацију			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
М		80	80	...	...	...	230 3	...	3088	545	2393	...	288	782	973	54	
Ж		574	57 4	...	...	...	252 8	...	2019	826	2818	...	75	744	1031	59	
Σ		654	65 4	...	...	...	483 1	...	5107	1371	5211	...	363	1526	2004	11 3	

Табела бр. 7 - Становништво старо 15 и више година према полу, школској спреми и писмености, по попису из 2011. године

Културно - историјско наслеђе - У атару села Врњци, на месту Лађариште, налази се вишеслојно археолошко налазиште, већег значаја (откривени су остаци кућа, фрагменти посуђа, радионица за израду каменог оруђа, медијална керамика). Најзначајнији налази су остаци из римског периода. Долином реке *Angros* (Западна Морава) ишао је пут којим је кичма Балкана *via militaris*, преко Крушевца и Краљева, Чачка и Ужица била повезана са Босном и даље са Јадраном. Такође, *via regis* (краљев пут) од Краљева, долином Ибра, води ка Косову. У околини Врњачке Бање саграђено је неколико утврђења: у Грачацу, Чукојевцу и на улазу у Трстеничку сутеску, при ушћу Попинске реке. Највећи подстицај настајању бања, дао је нагли развитак рударства на падинама *Argentaria* (Копаоника). С обзиром да су у провинцији Горњој Мезији рударство и пратећи занати изузетно напредовали у подгорју Копаоника, на неким минералним изворима настале су бање, међу којима и Врњачка. Пресудну улогу за настанак римске бање (*aqae*) на топлем минералном врелу у Врњцима имале су војне посаде оба оближња каструма, у Грачацу и у Стражби. Тако су у Врњачкој Бањи откривена два извора римске *aqve* (један за пиће и други, топао за купање). Римљани су минералну воду користили 300 година (од краја I до друге половине IV века) под називом *Aqvae Orcinae* (Оркусове воде, воде подземља, етимолошки по богу Оркусу). Након тога, услед бурних историјских промена, ратова и поделе Римског Царства, бројних освајача (Визигота, Атилиних Хуна, Словена, Гепида, Авара) минерални извори су запуштени, прекривени речним наносом и забором пуних XV векова. Бања није постојала ни током византијске управе, нити у доба средњевековне државе, ни за реме турске владавине. На позив кнеза Милоша Обреновића 1835. године рударски стручњак барон Хердер, управник краљевских рудника у Фрајбургу, обишао је геолошке, балнеолошке и рударске локалитете Србије (70 дана истраживања) и након анализе врњачке топле воде записао да је: вода млака и кисела што се ретко у природи јавља и упоредио је са лековитом водом Шлосбурн у Карлсбаду у Чешкој, односно са Карловим Варима, најчувенијом бањом Европе. Оцену квалитета и лековитости врњачке топле минералне воде дао је и 1856. године др. Емерих Линденмајер: „веома је добра за пијење и купање, заслужује велику пажњу, обећава велику будућност и пожељно је да се уреди“. После 1860. године почиње њен развој, чему је највише допринео Павле Мутавцић који је, те године, формирао Одбор грађана из Краљева, Крушевца и Трстеника за уређење Бање. Први базен изграђен је 1882. године и био је у функцији све до 1925. године. Прва званична бањска сезона отворена је 1870. године,

кад је Бању посетило око 100 гостију. Министарство за здравље је 1924. године прогласило Врњачку Бању за природно лечилиште првог реда.

Манифестације са мањим бројем посетилаца:

1. Едукативни пројекти са устаљеним терминима сваке године

- Песниковање 21. март (на Међународни дан поезије);
- Дани етнолошког филма (пројекат Приче о времену) у термину од 01.- 10. 06.;
- Дани археолошког филма (пројекат Приче о времену) у термину 01. - 10. 07.;
- Велики српски научници (пројекат Приче о времену) сваки четвртак у августу;
- Филмотека и три појма - филмски програм, Дечија недеља, прва недеља октобра;
- Филмотека и три појма - изложба 22. новембар „Међународни дан детета“.

2. Традиционални изложбени програм:

- „Ускршњи салон“ изложба радова деце и омладине, отварање на Велики петак;
- „Врњачки ликовни круг“ сегмент самостална изложба у термину мај - јун;
- „Врњачки ликовни круг“ сегмент групна изложба у термину октобар - новембар;
- „Концентрични кругови уметности“ у термину септембар - новембар.

3. Музички програм:

- Међународни фестивал класичне музике „Врњци“.

Остале манифестације: Фестивал цвећа и хортикултуре, Фестивал меда, Манифестација „Пољуби ме“, Девета Олимпијада трећег доба, Фестивал филмског сценарија, Биоскопски програми, Фестивал „LoveFest“, Врњачки карневал, Православна Нова Година „Рибља чорба за све“, Обележавање 8. марта, Манифестација „На Десанкин дан“, Музика расположења у Врњачком павиљону, Манифестација „Дечијих 5 минута“, Фестивал народне музике, Манифестација „Меморијал Миодраг Мики Мартиновић“, Манифестација „Златне нити златним рукама“, Гегула фест, Манифестација „Дани Данила Бате Стојковића“, Манифестација „Moto fest“, Манифестација „Национална изложба паса“, Манифестација „Старовременски аутомобили - Олдтајмери“.

1.1.5. Рурална инфраструктура

Саобраћајна инфраструктура

Друмски саобраћај - Територија општине Врњачка Бања покривена је мрежом путева чију структуру чине:

Део државног пута I Б реда број 23:

Државна граница са Босном и Херцеговином (гранични прелаз Котроман) - Ужице - Чачак - Краљево - Крушевац - Појате веза са државним путем.

- Државни пут II Б реда број 162: Врњци - Ботурићи - Брус - Разбојна.
- Државни пут II Б реда број 207 и 208: Угљарево - Ново Село - Гоч - Станишинци, односно Гоч - Добре воде.
- Локални путеви.

Путна инфраструктура: Дужина путева општине Врњачка Бања данас износи 284 км. Са савременим коловозом је 85,6% путне мреже, што је значајно изнад нивоа републичког просека који износи 62,8%, за разлику од 2003. године кад је учешће савремених коловоза у Врњачкој Бањи износило око 63% и на приближно истом нивоу републичког просека. Када се анализира удео регионалних и локалних путева са савременим коловозом у укупној дужини регионалних и локалних путева, тада је ниво општине значајно нижи од просека Србије и Рашког округа. Један од показатеља развијености путне мреже је број становника по километру пута. Према

том показатељу на 1 км пута у Врњачкој Бањи долази 96,2 становника, док је у Србији 164,6 становника на 1 км пута.

Преко општине Врњачка Бања планирано је да прође нов ауто-пут Е-761: Појате (Е-75) - Крушевац - Краљево - Чачак - Ужице - Сјеница - Црна Гора.

Авио саобраћај: Аеродроми који су на располагању посетиоцима из иностранства су београдски аеродром „Никола Тесла“ који је удаљен од Врњачке Бање око 200 км и Нишки аеродром „Константин Велики“, удаљен око 120 км.

Железнички саобраћај: Врњачка Бања је железницом повезана са осталим градовима. Железничка станица се налази у селу Врњци, 3,5 км од центра Бање. Преко територије општине Врњачка Бања пролази једноколосечна железничка пруга **Сталаћ - Краљево - Пожега**. Она се пружа попречно, дужином од 138,1 км, између магистралних пруга Београд - Ниш - Скопље - Солун (паневропски Коридор 10) и Београд - Пожега - Бар. Железничка пруга Сталаћ - Краљево - Пожега је значајна не само за регионални развој краљевачког региона, него много шире, због повезивања истока и југа Србије са луком „Бар“.

Техничко - експлоатационе карактеристике ове пруге су веома скромне и испод европских стандарда. Сигнално - сигурносна постројења су дотрајала. Не постоје уграђена техничка средства за безбедно регулисање саобраћаја на отвореној прузи. Постоји велики број путних прелаза у нивоу ове железничке пруге, од којих су већина неосигурани, што угрожава безбедност одвијања саобраћаја на тачкама укрштања пута и пруге. Постојеће стање телекомуникационих постројења, ваздушних линија и телекомуникационих водова веома је лоше. Због нередовног одржавања, елементи пруге знатно одступају од пројектованих карактеристика. Због тога се намеће потреба њеног ремонта, електрификације и модернизације.

Градови Крушевац, Краљево и Чачак и општине Врњачка Бања и Трстеник пописали су Национални програм јавне железничке инфраструктуре за период од 2017. до 2021. године у жељи да се убрза процес ревитализације наведеног железничког правца.

Аутобуски путнички саобраћај: Захваљујући томе што је Врњачка Бања одлично саобраћајно повезана са осталим градовима широм Србије, али и са земљама у региону, број туриста који посећују ову „Краљицу свих Бања“, како је називају се повећава из године у годину. ЈП „Нови Аутопревоз“ Врњачка Бања за обављање својих делатности користи аутобуску станицу са 18 перона и 20 паркинг места за аутобусе. Аутобуска станица изграђена је 1983. године и до 2009. године је била у власништву ДП „Аутопревоз“ Врњачка Бања. Ова станица категорисана је као аутобуска станица 3. категорије.

Врњачка Бања повезана је међумесним аутобуским линијама са следећим градовима: Београд, Нови Сад, Сомбор, Врбас, Кула, Панчево, Вршац, Бечеј, Инђија, Стара Пазова, Смедерево, Смедеревска Паланка, Пожаревац, Свилајнац, Крагујевац, Краљево, Пријеполје, златибор, Ужице, Пожега, Чачак, Трстеник, Крушевац, Алексинац, Ниш, Прокупље, Лесковац, Врање, Бор, Ћуприја, Јагодина, Горњи Милановац, Лазаревац, Косовска Митровица, Рашка, Нови Пазар, Шабац, Ваљево, Лозница, Пирот.

Међународним линијама повезана је са следећим градовима: Скопље, Куманово, Подгорица, Будва, Бар, Херцег Нови, Бањалука, Париз, Базел, Karlsruhe.

Водопривредна инфраструктура

Водоводна мрежа: Од водопривредних објеката најзначајније су Акумулације и брана „Селиште“ на Гочу, систем одводних канала за спречавање плављења пољопривредних површина у насељу дуж Западне Мораве и Попинске реке, регулација (у насељеном месту Врњачка Бања) корита Врњачке и Липовачке

реке. Преко јединственог водоводног система врши се водоснабдевање Врњачке Бање и насеља Руђинци, Врњци, Штулац, Гоч и Станишинци. Остала насељена места на територији општине имају своје локалне водоводе.

На територији општине Врњачка Бања постоји 14 насељених места. Само 6 насељених места ове општине (Врњачка Бања, Врњци, Руђинци, Гоч, Станишинци и Штулац) имају изграђен заједнички водовод, за чије одржавање је задужено јавно предузеће „Бели Извор“. Врњачка Бања се снабдева водом из следећих система:

- Захватањем каптираних извора „Гочки довод“, довод „Бели извор - Белимарковац“, довод „Станишинци“;
- Захватањем површинских вода из водотока Новоселска река, Каменичка река и Врњачка река;
- Захватањем подземних вода бунарима на изворишту „Витојевац“ и „Угљарево“.

Доводни цевовод	Материјал	Пречник (мм)	Дужина (м)
Белимарковић	LG	125	6 500
Стари довод Гоч	LG	100	6 400
Нови довод Гоч	PVC	150	8 625
Селиште - Вражје брме	PVC	200	8 000
Станишинци	PVC	150	11 255
Врњачка река	PVC	200	2 000
Новоселска река	PVC	250	4 000
Каменица	PVC	125	2 000
Витојевац	LG	150	1 500
Загржа прва фаза	PVC	80 - 100	4 000
Загржа друга фаза	PVC	200	4 500
Угљарево	PVC	300	3 354
ПК „Запис“ - „Саставци“	TPE	250	4 810

Укупна дужина доводног цевовода:

66 944 м

Табела бр. 8 Доводна - дистрибутивна водоводна мрежа

Дистрибутивна мрежа је подељена у 3 висинске зоне:

- I зона - потрошачи до коте 235 мнм
- II зона - потрошачи између коте 235 мнм и 275 мнм
- III зона - потрошачи изнад коте 275 мнм

Пречници дистрибутивне мреже се крећу између $\varnothing$ 25 и $\varnothing$ 300.

Број прикључака на градску водоводну мрежу износи 9623 прикључака домаћинстава и 1153 правна лица, што укупно износи 10776 прикључака. Проценат покривености износи 98%.

Резервоар	Запремина (м3)
Гочки пут	1000
Дуге	900
Пиперци	315
Бежановић	315
Клиндови	220
Лазићи	180

Табела бр. 9. Резервоари - У водоводном систему Врњачке Бање постоји 6 резервоара

Изграђени објекти - филтерска постројења, црпне станице:

1. Филтерско постројење „Новоселска река“ (таложница, спори пешчани филтери)
2. Филтерско постројење „Врњачка река“ (спори пешчани филтер)
3. Филтерско постројење „Каменица“ (спори пешчани филтер)
4. Црпна станица „Селиште“
5. Црпна станица „Витојевац“
6. Црпна станица „Угљарево“
7. Брана са акумулацијом „Селиште“.

Хлорне станице: У систему су следеће хлорне станице:

1. Дуге
2. Расје
3. Липова
4. Витојевац
5. Врњачка река
6. Угљарево

Водоводи осталих насељених места су Одлуком о води и канализацији дати на управљање зависном друштву „Врући извори Грачац“ А.Д.

Квалитет воде: Контролу квалитета воде обавља Завод за јавно здравље из Краљева, према Уговору за обављање послова санитарно хигијенске контроле воде за пиће, а на основу Закона о заштити становништва од заразних болести (Сл. гласник РС, бр.125/04), Закона о водама (Сл. гласник РС, бр.30/10 и 93/12), Правилника о хигијенској исправности воде за пиће (Сл. гл. СРЈ 42/98 и 44/99). На основу досадашњих резултата извршених анализа воде за пиће, проценат бактериолошке и физичко хемијске неисправности прегледаних узорка из мреже водовода је у дозвољеним границама према препорукама Светске здравствене организације. Периодични преглед дезинфиковане воде из мреже водовода, као и преглед недезинфиковане воде са изворишта, а према Правилнику о хигијенској исправности воде за пиће (Сл. лист СРЈ, бр.42/98 и 44/99), обавља се једном годишње. Свакодневну контролу воде за пиће на одређене физичко хемијске параметре обавља и интерна лабораторија на филтерском постројењу „Новоселска река“ у Липови.

Контрола квалитета отпадних вода: Контрола квалитета отпадних вода се обавља од стране Завода за јавно здравље из Краљева, а на основу склопљеног Уговора према важећим законским прописима. Узорковање се обавља квартално - четири пута годишње, на следећим местима:

- речна вода из реке Западне Мораве - 100м пре улива отпадне воде из канализације;
- речна вода из реке Западна Морава - 100м после улива отпадне воде из канализације;
- отпадна вода из канализације на месту улива у реку Западну Мораву.

На основу Извештаја Завода за јавно здравље, речна вода из реке Западне Мораве - 100 м пре улива отпадне воде из канализације и речна вода из реке Западне Мораве - 100 м после улива отпадне воде из канализације Врњци, Врњачка Бања у тренутку узорковања са аспекта испитиваних параметара, сходно одредбама Уредбе о граничним вредностима емисије загађујућих материја у води и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“, бр.67/11), Правилника о утврђивању водних тела површинских и подземних тела („Сл. гласник РС“, бр.96/2010), Правилника о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима

хемијског и квантитативног статуса подземних вода („Сл. гласник РС“, бр.74/11), Уредбе о граничним вредностима емисије загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“, бр.50/12) одговарају нормама прописаним за речне воде ЗМОР - 1 тип 2 класе еколошког статуса водотока IV у микробиолошком погледу, а у физичко - хемијском погледу пре улива отпадне воде из канализације одговарају нормама прописаним за речне воде ЗМОР - 1 тип 2 класе еколошког статуса водотока IV, а после улива отпадне воде из канализације одговарају нормама прописаним за речне воде ЗМОР - 1 тип 2 класе еколошког статуса водотока V (због амонијум јона).

Канализациона мрежа: На територији општине Врњачка Бања изграђена је јавна канализациона мрежа, док је у циљу унапређења комуналне инфраструктуре општине, израђен Генерални пројекат канализационе мреже за подручје општине Врњачка Бања и извршен откуп парцеле у површини од око 3 хектара у атару села Штулац, а у циљу изградње „мокрог поља“, односно нове лагуне за канализациони систем општине.

Одржавање канализационе мреже је надлежност јавног предузећа „Бели Извор“ Врњачка Бања и Зависног друштва „Врући извори Д.О.О.“ Грачац. Дужина главног колектора износи преко 30 км.

Постојећи систем атмосферске канализације у Врњачкој Бањи је конципиран на принципу да се атмосферски талог најкраћим путем одводи до природних рецепијената - речних токова Врњачке и Липовачке реке који пролазе кроз град.

Енергетска инфраструктура

За грејање простора у Бањи користе се електрична енергија, угаљ, нафта, дрва и гас. За будуће обезбеђење енергетских потреба Врњачке Бање као основно енергетско гориво предвиђен је земни гас. На тај начин знатно ће се ублажити проблем загађења и побољшати квалитет ваздуха у зимском периоду, што је од изузетног значаја за развој бањског и зимског туризма. Прикључак на гасоводну мрежу Србије је обезбеђен преко Гасовода високог притиска (10 бара). Изграђен је прикључак на постојећи гасовод високог притиска Крушевац - Краљево са главном мерно регулационом станицом (ГМРС) „Врњачка Бања“. Извођење гасоводне мреже и објеката енергетских постројења реализовано је на предвиђеним коридорима за постављање магистралних и секундарних енерговодова, уз поштовање предвиђених урбанистичко техничких услова градње. Завршен је магистрални гасовод од Краљева до Врњачке Бање у дужини од 21 км. Из главне мерно - регулационе станице обезбеђено је снабдевање домаћинстава и индустрије земним гасом. Од гасификације Врњачка Бања има вишеструке користи: еколошки чист енергент, знатно нижи трошкови грејања са могућношћу индивидуалне штедње према потребама.

Дистрибутивна мрежа Врњачке Бање напаја се преко два тронамотајна трансформатора 110/20/10 кВ укупне инсталисане снаге 40 МВА. Трафостаница (ТС) 110/20/10 кВ Врњачка Бања напаја четири извода на 10 кВ, односно седам на 20 кВ, са укупно 172 трафостанице X/0.4 кВ (100 трафостаница 20/0.4 кВ и 72 трафостанице 10/0.4 кВ), са укупном инсталисаном снагом 48,035 МВА.

Надземна мрежа је у укупној мрежи заступљена са 93 %. Изводи 10 и 20 кВ мреже су 5 % на бетонским и 95 % на дрвеним стубовима, док је код мреже 0.4 кВ, 20 % на бетонским и 80 % на дрвеним стубовима. Заштитна зона постојећих далеководова (за далековод 110 кВ и 220 кВ износи 21 м и 30 м респективно) није свуда испоштована.

Подземна (кабловска) мрежа. Предвиђено је да се трасе постојећих подземних кабловских водова (20 кВ, 10 кВ и 0,4 кВ) задрже и да се по постојећим трасама могу полагати нови водови, под условом да не угрожавају остале подземне

инсталације. На ужем градском подручју, као и на комплексима друштвеног стандарда, здравствених центара, хотела, лечилишта, одмаралишта, школа, обданишта, спортско - рекреационих центара, индустрије, складишта, паркова, комуналних организација, мрежа је подземна кабловска.

Проценат електрификације у 2016. години у општини је 100 %. Што значи да је свим домаћинствима и насељима у Врњачкој Бањи у потпуности доступна електрична енергија, због чега у наредном периоду нису потребни озбиљнији захвати.

Квалитет и поузданост у снабдевању електричном енергијом. Реализацијом пројекта уземљења мреже 10 и 20 кВ преко нискоомске отпорности и пуштањем система у рад октобра 2003. године, дошло је до смањења пренапона у мрежи, што је условило смањење пробоја на постројењима дистрибутивних ТС 10(20)/0.4 кВ, као и до драстичног смањења броја кварова на кабловској мрежи, чиме се број прекида у напајању електричном енергијом вишеструко смањио.

У границама ГУП - а Врњачке Бање

Редни број	Назив објекта	Врста објекта	Јединица мере и количина	Власништво
1.	Трафостанице 10(20)/0,4 кВ	110/20/10 кВ 20/0,4 кВ 10/0,4 кВ	1 ком. 83 ком. 24 ком.	Власник трафостаница је: Електросрбија, Огранак ЕД Краљево, Погон Врњачка Бања
2.	Нисконапонска мрежа 0,4 кВ Врњачка Бања	-ваздушна -кабловска	93 км 20 км	Власник: Електросрбија, Огранак ЕД Краљево, Погон Врњачка Бања
3.	Средњенапонска мрежа 10(20) кВ	-ваздушна -кабловска	26 км 29 км	Власник: Електросрбија, Огранак ЕД Краљево, Погон Врњачка Бања

Табела бр. 10 - Електрична мрежа на подручју целог места

У наредној табели су дати збирни подаци о постојећем стању инсталације јавног осветљења за целу општину, а према броју светилки, врсти и снази извора светла.

Врста извора светла	Број светилки Врњачка Бања	Број светилки Сеоске МЗ укупно
Хг	1442	2491
На ХП или МХ	1240	567
Укупно:	2684	3058

Табела бр. 11 - Јавно осветљење на територији општине Врњачка Бања

Пошта и телекомуникација - На подручју општине Врњачке Бање раде четири доставне поште: Врњачка Бања, Подунавци, Ново Село и Врњци. Пошта у Врњачкој Бањи, површине од око 2.000 м² задовољава потребе за поштанским услугама и смештај централе.

Телекомуникације које реализује „Телеком Србија“ а.д. за подручје општине Врњачка Бања, одговарају следећим подацима:

На подручју општине Врњачка Бања инсталиране су централе за место Врњачка Бања, Подунавци, Руђинци, Отроци, Вранеша, Ново Село, Станишинци (делом покрива и насељена места Брезовица и Стублице у СО Трстеник, као и Велику Врбницу и Стрменицу у СО Александровац) и Дубље са које се напајају претплатници у Штулцу, а други део са ове централе се напајају претплатници места Дубље и Попина у СО Трстеник.

Укупан капацитет инсталираних телефонских прикључака је 15.534 прикључка, од чега су у раду 11.741 прикључка, а 3.793 су слободни прикључци.

1. У самој Врњачкој Бањи (централе обухватају центар Бање, Липову, велику и малу реку, део Врњаца улицом Кнеза Милоша, део Дубраве) инсталирано је 8.611 прикључака, од тога су у раду 6.097 прикључка, а 2.514 су слободни.

2. Подручје Подунаваца, дела Доњег Грачаца и дела Вранеша покрива централа у Подунавцима са инсталираних 1.104 прикључка, од тога су у раду 846 прикључка, а 187 је слободно.

3. Подручје Новог Села, дела Врњаца испод пруге и улаза у Врњачку Бању до ЕПС - а, Мезграје, Рсоваца и дела Доњег Грачаца покрива централа у Новом Селу са инсталираних 2.592 прикључка, од тога су у раду 2.237 прикључка, а 355 су слободни.

4. Подручје Штулца је покривено са централе у Дубљу са које се напајају и претплатници у местима Дубље и Попина СО Трстеник. Капацитет централе је 872 прикључка, од тога су у раду 721 прикључка, а 151 су слободни бројеви.

5. Централа у Станишинцима покрива насељена места Станишинци, Гоч, Гарешница, као Брезовицу и Стублице у СО Трстеник и Велику Врбницу и Стрменицу у СО Александровац. Капацитет централе је 704 прикључка, од тога у раду 574 прикључка, а 130 су слободни бројеви.

6. Централа у Руђинцима покрива ово насеље и капацитет централе је 521 прикључка, од тога је у раду 334 прикључка, а 187 су слободни бројеви.

7. Централа у Вранешима покрива ово насеље и капацитет централе је 557 прикључка, од тога је у раду 418 прикључка, а 139 су слободни бројеви.

8. Централа у Отроцима покрива насеља Отроци, део Горњег Грачаца и део Брекиња. Капацитет централе је 573 прикључка, од тога су у раду 514 прикључка, а 59 су слободни бројеви.

9. Новом технологијом мини ИПАН централама које су повезане оптичким кабловима са централама вишег ранга напајају се поједине новоизграђене стамбене зграде у Врњачкој Бањи и то у стамбеном комплексу „Соларис“, Мишка Ерчевића 65, Југ Богдановој 7, вила „Тарабош“ у ул. 1. Маја, стамбени комплекс зграда у ул. Вука Карацића где је укупно инсталирано 576 прикључка, од тога су у раду 12 прикључка, а 564 су слободни бројеви.

10. Све централе на територији СО Врњачка Бања су конципиране тако да корисницима телефонских услуга нуде увођење фиксног прикључка, могућност услуге неограниченог приступа интернету великих брзина протока, могућност услуге дигиталне телевизије ИПТВ пакет.

Територија општине Врњачка Бања покривена је преко 95 % сигналом Мобилне телефоније три оператера: Телеком, Теленор и Вип са двадесетак базних станица.

Централна зона Врњачке Бање, дуж Врњачке променаде од улице Цара Душана до минералног извора Језеро покривена је WiFi сигналом. На Врњачкој променади и централном Бањском парку, код минералних извора Топла вода и Језеро, пуштено је у функцију 5 интерактивних туристичко информативних киоска са слободним приступом интернету.

Комплетна територија Врњачке Бање и делови околних сеоских насеља покривени су Мрежом оператера СББ са преко 2000 прикључака.

Технички аспекти система управљања отпадом - Комунално јавно предузеће „Бањско зеленило и чистоћа“ у чијој је надлежности прикупљање и уклањање отпада тренутно примењује методе засноване углавном на неселективном сакупљању отпада, његовом транспорту и одлагању на претоварној станици које је несанитарног карактера. Услуга се врши у свим месним заједницама којих има 14. Врњачка Бања не поседује санитарну депонију. Општина за одлагање комуналног отпада користи уговорену санитарну депонију предузећа АКО АСА у Лапову док се претовар комуналног отпада врши на претоварној станици која се налази на територији села Грачац. Укупна количина сакупљеног, претовареног и депонованог отпада је око 9000 тона годишње. У фази сакупљања врши се селекција и одвајање пет амбалаже која износи око 8 тона годишње. Проценат покривености градског подручја је 100 %, а сеоског око 60 %.

Типичан систем управљања отпадом на подручју општине Врњачка Бања је представљен на следећој шеми.

Технички аспект					
Сакупљање			Транспорт	Одлагање	
Селективно сакупљање се не примењује осим за пет амбалажу	Просечна покривеност услугама је 70%	Веома мали проценат отпада се одваја за рециклирање	На претоварну станицу се транспортују максималне количине отпада јер нема примарне селекције отпада	Одлагање се врши на комуналној депонији Лапово.	Не постоје други начини збрињавања осим одвожења и одлагања

Табела бр. 12 - Шематски приказ техничког аспекта постојећег система за управљање отпадом са главним недостацима

ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ

1.1.6. Пољопривредно земљиште

На подручју општине Врњачке Бања највећи удео у површини од 10.269 ха имају пољопривредни ресурси. Структуру пољопривредног земљишта од укупне површине земљишта чине ораничне површине (3983 ха), ливаде (2754 ха), пашњачке површине (2161 ха), воћњаци (1364 ха) и виногради (6 ха).

КОРИШЋЕНА ПОЉОПРИВРЕДНА ПОВРШИНА											
Привредна друштва, задруге и породична газдинства (у ha)											
2011.											
	Пољопривредна површина	Оранице и баште					Воћњаци	Виногради	Ливаде	Пашњаци	Рибњаци, трстишници и баре
		Укупно	Од тога	жито	Индустријско биље	Повртно биље					
Република Србија	5096267	3293577	1911166	428451	272123	455017	239948	56434	621418	844674	н/д
Регион Шумадиј	1592361	781341	401102	12489	105474	191934	132253	13934	297290	366062	н/д

е и Западне Србије											
Рашка област	191222	43883	20306	93	6755	10949	12849	21	58514	75954	н/д
Врњачка Бања	10269	3983	2228	1	567	1009	1364	6	2754	2161	н/д

Табела бр. 13

1.1.7. Вишегодишњи засади

Општина Врњачка Бања располаже добрим земљиштем и климатским чиниоцима за развој воћарства. На коришћеној површини под воћем, највише је заступљена шљива са 223.350 стабала, јабука са 47.210 стабала и виногради са 30 родних чокота.

ПРОИЗВОДЊА ВОЋА И ГРОЖЋА 2011.									
	Јабуке			Шљиве			Виногради		
	Број родних стабала	Принос		Број родних стабала	Принос		Број родних чокота	Принос	
		Укупан , t	По стаблу , kg		Укупан , t	По стаблу , kg		Укупан , t	По чокоту, kg
Република Србија	16041937	265676	16,6	40822299	581874	14,3	273614	324919	1,2
Регион Шумадије и З. Србије	4249883	61677	14,5	24088214	301572	12,5	72429	90784	1,3
Рашка област	551093	4944	9,0	2083440	18014	8,6	119	162	1,4
Врњачка Бања	47210	465	9,8	223350	2123	9,5	30	42	1,4

Табела бр. 14

1.1.8. Сточни фонд

Према прелиминарним резултатима анкете Општинске управе општине Врњачка Бања., спроведене у периоду септембар - децембар 2012. године, на статистичком узорку РЗС - а Попис пољопривреде 2012. године, може се закључити да се бројчано стање стоке на територији општине Врњачка Бања значајно променило у односу на раније посматране периоде, нарочито у погледу великог смањења броја говеда на рачун повећања броја свиња, оваца и живине.

	Говеда		Свиње		Овце		Живина, укупно
	Укупно	Од тога: краве и стеоне јунице	Укупно	Од тога: крмаче и супрасне назимице	Укупно	Од тога: овце за приплод	
Врњачка Бања 2003.	4.227	3.043	4.784	956	6.845	5.407	33.355
Врњачка Бања 2012.	2.097	1.517	7.840	1.446	8.147	6.488	106.616

Табела бр. 15 - Програм развоја општине Врњачка бања 2005 - 2015. и
Прелиминарни резултати анкете Општинске управе општине Врњачка Бања
спроведене у периоду септембар - децембар 2012. године

Остварена примарна производња у свим гранама пољопривреде битан је предуслов за бржи развој како бањско - услужних функција тако и прерађивачких капацитета у оквиру прехранбеног комплекса. Према подацима из годишњих обрачуна за 2003. годину привредни субјекти из области пољопривреде располажу са свега 2 % основних средстава привреде општине Врњачка Бања, запошљавају само 4 % запослених у привреди, остварују 2 % прихода и послују са губитком од 1 %.

Говедарство - Ако се упореде подаци о броју говеда на 100 ха пољопривредне површине у општини Врњачка Бања и осталим општинама Рашког округа, са 50 грла у 2001. години, Врњачка Бања је на првом месту. Према подацима о вештачком осемењавању женских приплодних грла говеда на територији општине Врњачка Бања, у периоду од 2003 - 2012. године, може се закључити да је просечна стопа осемењавања у односу на расположиво бројчано стање преко 90 %, што нам указује да је ова значајна мера за унапређење говедарства (расни састав, продуктивност) предоминантно заступљена. Међутим, негативна околност је мали број плоткиња у матичним запатима и недовољна контрола продуктивности тих грла, па немамо довољно валидних параметара који би нам указивали на просечне производне могућности крива. Производња млека је и даље сегмент који доноси највећим делом и најбржи доходак пољопривредним домаћинствима на територији наше општине, као и Републике.

	Јунице	Говеда 1 - 2 године	Музне криве	Бикови за приплод	Говеда у тову
Вукушица	23	24	93	0	0
Врњци	5	20	31	0	0
Вранеша	79	70	346	2	9
Штулац	5	26	80	1	1
Станишинци	1	23	78	0	0
Руђинци	1	12	21	1	1
Рсавци	5	8	33	0	0
Подунавци	16	53	163	0	1
Отроци	16	23	104	0	0
Ново Село	29	134	276	5	7
Липова	1	3	14	0	0
Грачац	41	62	242	0	9
Гоч	4	7	27	0	0
Врњачка Бања	12	12	69	2	4
Остало	0	0	0	0	0
Укупно	238	477	1577	11	32

Табела бр. 16 - Резултати истраживања Одељења за ЛЕР општине Врњачка Бања 2012. године

Свињарство - Посматрано на локалном нивоу, број свиња на територији општине Врњачка Бања се повећава до 1998. године, а затим се нагло смањује, да би у 1993. години био мањи него 1980. године. Између 1993. године и 2001. године постоји лагани раст у броју свиња на територији општине Врњачка Бања. Врњачка

Бања и по овом параметру предњачи. Свињарство на територији нашег округа нема тако снажну традицију као говедарство, нити је била заступљена робна производња са фармама средњег и великог капацитета. Производња је углавном за сопствене потребе и као додатни извор прихода.

Генетски потенцијал свиња на територији општине Врњачка Бања је веома неуједначен, нема никаквог организованог програма набавке приплодног материјала нити одгајивачког циља, а мере унапређења свињарства (вештачко осемењавање плоткиња семеном тестираних нерастова супериорне генетике, контролисаног здравственог стања) се примењују стихијски, без контроле од 1998. године. Нешто организованије и са становишта здравствене исправности квалитетније, ова мера се спроводи од када је сточарско - ветеринарски центар у Великој Плани почео организовану дистрибуцију семена испитаних нерастова једном седмично на територији општине Врњачка Бања (2000. године). Не постоје грла у матичној евиденцији стручних служби на територији општине Врњачка Бања.

	Прасад до 50 кг.	Товне свиње 50 кг.	Крмаче	Нерастови
Вукушица	26	85	41	3
Врњци	214	129	54	4
Вранеша	548	257	233	10
Штулац	240	216	46	1
Станишинци	18	56	23	0
Руђинци	189	124	35	1
Рсавци	17	61	21	0
Подунавци	392	372	197	11
Отроци	79	102	73	1
Ново Село	1002	580	344	5
Липова	48	42	18	3
Грачац	668	399	274	20
Гоч	5	13	0	0
Врњачка Бања	170	274	87	6
Остало	0	2	0	0
Укупно	3616	2712	1446	65

Табела бр. 17 - Резултати истраживања Одељења за ЛЕР општине Врњачка Бања 2012. године

Овчарство - Број оваца на територији општине Врњачка Бања се повећава, али посматрано на нивоу округа, са 30 оваца на 100 ха пољопривредне површине Врњачка Бања је на последњем месту. Овом чињеницом потврђујемо да се развоју овчарства није придавало већег значаја у нашој општини, иако за то има изванредних природних ресурса и економске оправданости.

Ако се узме у обзир да су овце:

- Веома рентабилне животиње;
- Са мало захтева у смислу исхране и држања;
- Корисне за побољшање квалитета наших пашњачких површина (нарочито у прегонском начину држања, комбиновано са држањем говеда);

- Животиње чије је парење сезонски, али се применом савремених биотехнолошких метода може постићи вансезонски припуст, који резултира са два јагњења годишње, уз повећан проценат ближњења и
- Да су јагњад веома тражена роба која скоро увек има добру цену, сматрамо својом обавезом да препоручимо одређене подстицајне мере за развој овчарства као производње која одговара како оперативном менаџменту нашег пољопривредног газдинства, тако и менаџменту за очување човекове околине.

	Јагњад	Овце за приплод	Овнови
Вукушица	35	253	42
Врњци	26	156	26
Вранеша	59	604	33
Штулац	101	396	57
Станишинци	47	377	50
Руђинци	27	219	27
Рсавци	21	202	17
Подунавци	17	583	35
Отроци	60	529	55
Ново Село	139	928	99
Липова	33	147	18
Грачац	211	1443	122
Гоч	6	98	8
Врњачка Бања	203	548	84
Остало	0	0	0
Укупно	985	6483	673

Табела бр. 18 - Резултати истраживања Одељења за ЛЕР општине Врњачка Бања 2012. године

Живинарство - У последње две декаде број живина на територији општине Врњачка Бања је знатно опао, највећим делом захваљујући нестабилном тржишту и стечају друштвених предузећа која су се бавила овом производњом, као и услед ратних дејстава и несигурног снабдевања електричном енергијом. У развој живинарства се најмање улагало и с обзиром на навике да становништво у руралним срединама највећим делом обезбеђује потребе за пилећим месом и јајима у сопственој, самодовољној производњи, за тржиште се не производи довољно.

На територији општине Врњачка Бања тренутно не постоји активна кланица за живину, нити постоје регистровани прерадни капацитети, па самим тим произвођачи нису у могућности да на законски дозвољен начин врше клање живине, што је наравно ограничавајући фактор за развој живинарства.

	Козе	Коњи	Живина	Пчелиња друштва
Вукушица	12	0	967	3
Врњци	33	5	1658	193
Вранеша	119	7	9422	68
Штулац	29	0	2484	104
Станишинци	8	5	836	35

Руђинци	36	0	3679	261
Рсавци	9	0	951	35
Подунавци	46	3	32616	189
Отроци	14	6	1593	116
Ново Село	152	10	6816	249
Липова	72	0	809	77
Грачац	180	3	12678	101
Гоч	0	0	179	0
Врњачка Бања	180	0	31922	599
Остало	15	0	0	0
Укупно	905	39	106610	2030

Табела бр. 19 - Резултати истраживања Одељења за ЛЕР општине Врњачка Бања 2012. године

Рибарство - За све љубитеље спортског риболова и пецања, Врњачка Бања и њена околина прави су „златни рудник“. Од јужног обода општине и рекама богатих падина планине Гоч, до њених северних граница и Западне Мораве, Врњачка Бања је рај за пецароше.

Мушичарски ревер „Лопатница“ - Овај ревер је организован по угледу на стандарде европских ревера. Циљ при оснивању је био омасовљавање и оживљавање салмонидног дела рибарског подручја и пуно искоришћавање рибарског капацитета. Постоји прописана мера за лов, а ловцима је дозвољено да излове три рибе, преко тог установљеног лимита. Ограничен број ловаца у ревиру, река подељена тако да сваки риболовац добије свој део, обезбеђен паркинг, евиденција улова, уређен простор на отвореном са љуљашкама и клацкалицама за децу, све то и више од тога, сведочи о промишљеној организацији овог ревера. У сарадњи са еко - покретом „Лопатница“ ради се на обезбеђивању смештаја за госте у оквиру локалне домаће радиности и сеоског туризма.

Подунавачке баре прави су рај за пецароше. Надомак корита Западне Мораве, која је и сама риболовачки драгуљ своје врсте, у прелепом природном окружењу и са пуно хлада, Подунавачке баре, сваком пецарошу нуде чисто уживање. Подручје је испресецањо шумарцима, рекама, њивама и пољима, са Гледићким планинама које доминирају севером и Гочом, Столовима и Жељином, који красе јужни видик, пецање у Подунавачким барама, више је од спорта. То је релаксација и одмор, који само пецароши могу да схвате без објашњавања. Стога све више страствених риболоваца, посећује Врњачку Бању из које на коју год страну да крену, могу доћи до идеалне реке на којој могу провести дан. Ни Врњачка Бања није заборавила на пецароше у својој богатој туристичкој понуди, па се сваке године на Подунавачким барама организује такмичење у спортском риболову, које је изузетно посећено од стране љубитеља овог спорта.

1.1.9. Механизација, опрема и објекти

Табела бр. 20 - Резултати истраживања Одељења за ЛЕР општине Врњачка Бања

	Моток ултима тор	Трактор	Комбај н	Берач кукуруза	Прикључни уређаји	Машине за маш. мужу	Млин	Круњач
Вукушица	14	43	0	1	108	0	2	15
Врњци	53	53	4	1	165	2	34	47
Вранеша	105	175	13	4	528	26	20	75
Штулац	52	97	2	5	343	5	26	72
Станишинци	43	35	0	0	142	1	21	11
Руђинци	55	52	2	1	155	0	5	14
Рсавци	34	22	0	0	64	0	3	7
Подунавци	84	116	6	4	457	18	23	64
Отроци	38	74	1	1	230	7	6	11
Ново Село	191	258	12	3	1167	44	220	228
Липова	26	21	0	0	74	0	12	8
Грачац	167	141	13	3	778	23	55	168
Гоч	3	11	0	0	42	0	5	2
Врњ. Бања	137	114	0	0	332	0	7	42
Остало	1	1	0	0	3	0	0	0
Укупно	1003	1213	53	23	4588	126	439	764

2012. године

Пластеници и стакленици

	Пластеници (m ²)	Стакленици(m ²)
Вукушица	0	0
Врњци	651	0
Вранеша	10	0
Штулац	0	0
Станишинци	0	0
Руђинци	8100	2500
Рсавци	2300	0
Подунавци	3035	0
Отроци	51	0
Ново Село	15051	25
Липова	0	0
Грачац	286	0
Гоч	0	0
Врњачка Бања	6195	1200
Остало	0	0
Укупно	35679	3725

Табела бр. 21 - Резултати истраживања Одељења за ЛЕР општине Врњачка Бања

2012. године

Објекти за узгој говеда

	Бр. Објеката - говеда	Кап. објекта (бр. грла)	Коришћени капац. (бр. грла)
Вукушица	35	207	122
Врњци	60	210	73
Вранеша	258	1454	500
Штулац	65	252	95
Станишинци	67	376	101
Руђинци	40	107	36
Рсавци	62	233	46
Подунавци	174	1140	238
Отроци	79	397	142
Ново Село	353	1603	469
Липова	42	209	25
Грачац	299	1339	381
Гоч	12	66	36
Врњачка Бања	84	420	108
Остало	2	7	0
Укупно	1632	8020	2372

**Табела бр. 22 - Резултати истраживања Одељења за ЛЕР општине Врњачка Бања
2012. године**

Објекти за узгој свиња

	Бр. Објеката- свиње	Кап.објекта (бр. грла)	Коришћени капац. (бр. грла)
Вукушица	38	219	144
Врњци	78	666	330
Вранеша	122	1045	63
Штулац	158	805	413
Станишинци	48	229	108
Руђинци	75	595	371
Рсавци	30	133	77
Подунавци	191	1910	611
Отроци	71	288	156
Ново Село	369	2888	1526
Липова	29	157	67
Грачац	225	1328	805
Гоч	6	38	9
Врњачка Бања	116	993	572
Остало	0	0	0
Укупно	1556	11294	5252

**Табела бр. 23 - Резултати истраживања Одељења за ЛЕР општине Врњачка Бања
2012. године**

1.1.10. Радна снага

У пољопривреди Републике Србије са 99,5 % доминира сектор домаћинства у односу на правна лица и предузетнике. Укупан број ангажованих лица у пољопривреди је 1.442.628, од чега је 98,2 % у сектору домаћинства.

- Највећи број чланова породичних газдинстава (47 %) ради на газдинствима величине 2 - 10 хектара;
- Највећи део пољопривредне радне снаге на породичним газдинствима у Републици Србији чине чланови породице или рођаци (56,3 %);
- Близу 33 % носиоца газдинстава је старије од 65 година;
- На нивоу читаве Србије, жене су заступљене међу носиоцима газдинства са 17,3 %, а међу управницима газдинства свега их је 15,9 %;
- Жене чине већину међу члановима породице и рођацима који су обављали пољопривредну активност на газдинству (чак 63 %).

Пописом пољопривреде у 2012. години, на територији општине Врњачка Бања анкетирано је 2.932 домаћинства, са укупним бројем ангажованих лица 8.796. Рад утрошен у пољопривреди изражава се годишњим радним јединицама, које представљају количину рада утрошеног за обављање пољопривредне делатности на газдинству. Укупан број годишњих радних јединица утрошених за обављање пољопривредне производње у Врњачкој Бањи је 3.941. Просечан број годишњих радних јединица по газдинству у Врњачкој Бањи је на нивоу просека Републике Србије и износи 1,02 док је просечна вредност овог показатеља у земљама чланицама ЕУ 0,82.

Поређење показатеља продуктивности Републике Србије, ЕУ и земаља у окружењу

	Просечан број годишњих радних јединица по газдинству	Годишње јединице рада по хектару коришћеног пољопривредног земљишта	Годишње јединице рада по условном грлу стоке
Република Србија	1,02	0,19	0,32
ЕУ	0,82	0,06	0,07
Црна Гора	0,98	0,22	0,40
Румунија	0,42	0,12	0,30
Мађарска	0,73	0,09	0,17
Хрватска	0,79	0,14	0,18
Бугарска	1,10	0,09	0,35

Табела бр. 24 - РЗС, Публикација Радна снага и активности пољопривредних газдинстава 2012. године

1.1.11. Структура пољопривредних газдинстава

Спровођењем Пописа пољопривреде 2012. године први пут је извршена типизација - класификација пољопривредних газдинстава у Републици Србији, која се заснива на економском критеријуму и структурним карактеристикама пољопривредних газдинстава. Укупан број пољопривредних газдинстава у општини Врњачка Бања је 2.932, а просечна економска величина пољопривредног газдинства износи 5.939 евра (4.990 евра у сектору породичних газдинстава и 204.755 евра у сектору правних лица и предузетника). Просечну економску величину

пољопривредног газдинства доминантно опредељује сектор породичних пољопривредних газдинстава, с обзиром на то да овај сектор учествује са 99,5 % у укупном броју пољопривредних газдинстава у Србији.

Према подацима Евростата, просечна економска величина пољопривредног газдинства у ЕУ - 28 (податак за 2010. годину) износи 25.128 евра, што је за више од четири пута изнад вредности овог индикатора за нашу општину, која је пропорционалне вредности просека Републике Србије. Највећу просечну економску величину пољопривредног газдинства има Регион Војводине (12.032 евра), а најмању Регион Јужне и Источне Србије (3.414 евра).

Посматрано по класама економске величине пољопривредних газдинстава, највећи број пољопривредних газдинстава у Републици Србији (45,7 %) има економску вредност газдинства мању од 2.000 евра (класа економске величине од 0 до 1.999 евра), а најмањи број пољопривредних газдинстава (0,3% укупног броја) евидентира се у класи економске величине 100.000 и више евра.

1.1.12. Производња пољопривредних производа

Гледано према типу пољопривредне производње, пољопривреду општине Врњачка Бања карактерише доминација мешовитих пољопривредних газдинстава, с обзиром на то да више од половине пољопривредних газдинстава (53,7 %) припада једној од три групе пољопривредних газдинстава са мешовитом биљном и сточарском производњом.

Специјализованих газдинстава је 46 %, с тим што је у овој групи највише специјализованих за ратарску производњу, а најмање за повртарство, цвећарство и остале хортикултуре.

1.1.13. Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника

На подручју општине Врњачка Бања средином деведесетих година функционисале су пољопривредне задруге и једно пољопривредно добро. Са доношењем Закона о повраћају пољопривредног земљишта ранијим власницима, земљиште које су користиле земљорадничке задруге им је одузето и тада су задруге почеле да пропадају. Тренутно на подручју општине постоје 2 земљорадничке задруге са великим проблемима у пословању.

Када су Удружења пољопривредника у питању, ситуација је мало боља, функционише неколико удружења. Удружења пољопривредника имају велики потенцијал, посебно се истиче Удружење „Гочки пастири“ и Удружење пчелара који су сопственим средствима, као и средствима Фонда за унапређење пољопривреде и рурални развој општине Врњачка Бања успели да постигну неки жељени резултат.

1.1.14. Трансфер знања и информација

Пољопривредни произвођачи су веома заинтересовани за обуке и предавања која је организују од стране Општинске управе општине Врњачка Бања, надлежног Министарства, као и за све врсте обука организованих од стране истраживачких установа, привредних субјеката и агенција.

Најбољи временски период одржавања едукација пољопривредницима обавља се у зимском периоду, када је мањи интензитет радова у пољопривреди, организујући предавања за која пољопривредници покажу највише интересовања. Најчешће су то предавања на теме:

- нове сорте поврћа и њихово гајење;
- нове сорте воћа и њихово гајење;
- заштита биља;
- гајење говеда, оваца и коза.

Табеларни приказ планираних мера и финансијских средстава

Табела 1. Мере директних плаћања - 100.1. Регреси

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику у (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Регреси	100.1.	400.000	1.000 динара по грлу			66.000
	УКУПНО	100.1.	400.000				66.000

Табела 2. - Мере руралног развоја - А Подстицаји за унапређење конкурентности

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику у (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	2.050.000,00		30%		
2.	Успостављање и јачање удружења у области пољопривреде	102	7.500.000,00		100%		
3.	Управљање ризицима	104	600.000,00		30% од приказане полисе осигурања		332.000,00
	УКУПНО:		10.150.000,00				332.000,00

Табела 3. - Мера посебних подстицаја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутн и износ у РСД)	Износ подстицаја по корисник у (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по корисник у (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	802.000,00		100%		
	УКУПНО:		802.000,00				

Табела 4. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета општине Врњачка Бања планираних за реализацију Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	11.750.000,00
Планирана средства за директна плаћања	400.000,00
Планирана средства за кредитну подршку	0,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	10.150.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	802.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	0,00
Пренете обавезе	398.000,00

Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике након примене Програма

Мере подршке су намењене регистрованим пољопривредним газдинствима и удружењима са територије општине Врњачка Бања и средства су усмерена за набавку квалитетних говеда, оваца, коза и свиња, као и квалитетних садница воћа с циљем повећања и побољшања сточног фонда. Такође, део средстава се издваја за едукацију пољопривредника, кроз организовање стручних предавања из области пољопривредне производње и посете пољопривредних сајмова. Очекује се да ће планиране мере подршке, које су намењене индивидуалним пољопривредним произвођачима и пољопривредним удружењима, довести до повећања продуктивности и ефикасности рада и запошљавања на пољопривредним газдинствима, подизања квалитета живота у сеоским срединама, као и даљем подстицању удруживања.

Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја

Општинска управа општине Врњачка Бања своје потенцијалне кориснике о мерама Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Врњачка Бања за 2017. годину, информисхе путем:

1. локалних телевизија
2. званичног сајта општинске управе општине Врњачка Бања
3. организовањем предавања и трибина

Мониторинг и евалуација/надзор реализације

За мониторинг и евалуацију Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Врњачка Бања за 2017. годину, задужени су општински одсеци који прате реализацију мера које се спроводе путем јавног огласа, односно конкурса. и кроз израду одговарајућих извештаја и информација које достављају надлежним органима (Општинском већу, Скупштини општине и др.).

II. ОПИС ПЛАНИРАНИХ МЕРА

2.1. Назив и шифра мере: РЕГРЕСИ - Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање) - 100.1.1

2.1.1. Образложење - У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС“, бр. 10/13, 142/14, 103/15 и 101/16), АП и ЈЛС могу да утврђују мере које се односе на директна плаћања и то за регресе за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање). Ова мера је у складу са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014. године - 2024. године. Сточарство у претходних пар година се постепено опоравља, модернизује и повећава се квалитет грла стоке. Виши степен раста је присутан у сектору млекарске производње у односу на друге видове производње. Сточарска производња се углавном одвија на малим фармама, односно пољопривредним газдинствима.

Регресирањем за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање) остварује се поправљање расног састава говеда на територији општине Врњачка Бања, у циљу повећања производње и квалитета млека и меса код комерцијалних произвођача.

2.1.2. Циљеви мере - Реализација ове мере позитивно утиче на економски и социјални развој руралне средине:

- подизање конкурентности производње и стварање тржишно одрживог произвођача;
- обезбеђивање услова за уравнотежен развој говедарства;
- боље коришћење расположивих ресурса;
- јачање вертикалне интеграције у производњи млека и меса;
- подизање стандарда живота у руралној средини и пољопривредних произвођача кроз повећање и стабилност дохотка пољопривредних газдинстава.

2.1.3. Веза мера са националним програмима за рурални развој и пољопривреду - Није усвојен НППР.

2.1.4. Крајњи корисници - Крајњи корисници мера регреса за вештачко осеменавање су физичка лица регистрована у регистру пољопривредних газдинстава, у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју.

2.1.5. Економска одрживост - Подносилац захтева не мора да доказује економску исплативост пројекта кроз форму Бизнис плана.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике - Корисник треба да има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом и са пребивалиштем на територији општине Врњачка Бања, извод из регистра пољопривредних газдинстава о сточном фонду, фотокопију рачуна овлашћене ветеринарске станице, фотокопију пасоша за осемено грло и фотокопију банкарске картице са бројем наменског рачуна пољопривредног газдинства.

2.1.7. Специфични критеријуми - Не постоје специфични критеријуми за коришћење ове мере подстицаја.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
100.1.1	Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осеменавање)

2.1.9. Критеријуми селекције - Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу доспећа потпуних захтева до утрошка средстава.

2.1.10. Интензитет помоћи - Износ регреса за репродуктивни материјал (вештачко осеменавање) се исплаћује у износи од 1.000,00 динара, за свако осеменавање по приплодном грлу извршено у периоду од 01.12.2017. године до 30.11 2018. године.

2.1.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Број осеменених грла
2.	Укупан број подржаних газдинстава за регресе за репродуктивни материјал (вештачко осеменавање)

2.1.12. Административна процедура - Реализација регресирања за репродуктивни материјал (вештачко осеменавање) се спроводи на следећи начин:

- објављивање јавног позива за подношење захтева за регрес на основу претходно утврђених критеријума;
- уз захтев се прилаже: Потврда о активном статусу пољопривредног газдинства, Извод из регистра пољопривредних газдинстава о сточном фонду који издаје Управа за трезор, Картон за вештачко осеменавање (рачун овлашћене ветеринарске станице) о извршеном плаћању за вештачко

осемењавање у периоду од 01.12.2017. године до 30.11.2018. године, Фотокопију пасоша за осемењено грло и Фотокопију банкарске картице са бројем наменског рачуна пољопривредног газдинства.

- Комисија за пољопривреду општине Врњачка Бања утврђује да ли су испуњени прописани услови за остваривање права на коришћење регреса, на основу којих Одсек за привреду и друштвене делатности доноси Решење о исплати средстава и прослеђује Одсеку за буџет и финансије на реализацију.

Средства се одобравају корисницима који испуњавају услове, редом на основу поднетих комплетних захтева до утрошка расположивих средстава, са крајњим роком за подношење захтева до 01.12.2018. године.

2.2. Назив и шифра мере: А. ПОДСТИЦАЈИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ

- 101 - ИНВЕСТИЦИЈЕ У ФИЗИЧКУ ИМОВИНУ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА - 101.1.1., 101.2.1., 101.4.1., 101.4.2., 101.4.3., 101.4.28., 101.5.10., 101.6.1., 101.6.2., 102, 104.1., 104.3.

2.2.1. Образложење - Техничко - технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. У складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја, највећи део средстава је управо намењен расту конкурентности.

Мера инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења средстава и процеса производње, продуктивности, конкурентности, као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости.

Иако ова газдинства карактерише специјализована производња, кључни проблем овог сектора је уситњеност поседа, високи трошкови производње и немогућност утицаја на цене у ланцу исхране, техничка опремљеност газдинства, односно застарела механизација, низак степен образовања и стручне оспособљености итд. Постоји потреба да се овом мером утиче на повећање приноса.

2.2.2. Циљеви мере - Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава, повећање производње, побољшање продуктивности и квалитета производа, смањење трошкова производње, унапређење техничко - технолошке опремљености, повећање површина у заштићеном и полузаштићеном простору.

2.2.3. Веза мера са националним програмима за рурални развој и пољопривреду - Није усвојен НППР.

2.2.4. Крајњи корисници - Крајњи корисници ових подстицајних средстава су физичка лица - носилац регистрованог пољопривредног газдинства регистрованог на територији општине Врњачка Бања, уз немогућност да се за наведену инвестицију пријаве чланови који су у сродству, тачније из истог домаћинства или чланови исте породице.

2.2.5. Економска одрживост - Није потребан Бизнис план.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике:

- Корисник треба да има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредног газдинства са активним статусом;
- Потврду о броју уписаних чланова домаћинства;
- Рачун за набавку предметне инвестиције
- Отпремницу за набавку предметне инвестиције за коју је, у складу са посебним прописима, утврђена обавеза издавање отпремнице
- Уверење - потврду Фонда пензијског и инвалидског осигурања или уверење - потврду Фонда здравственог осигурања да је осигураник пољопривредник;
- Фотокопију личне карте носиоца комерцијалног породичног пољопривредног газдинства;
- Извод из Регистра о пријављеним површинама под пољопривредним културама;
- Извод из Регистра о пријављеном сточном фонду;
- Извод из Регистра о броју пријављених пчела за пројекте из области пчеларства;
- Изјаву којом се обавезује да прихвата обавезу да ће средства за наведене намене користити у складу са Правилником и да за предметну инвестицију није користио и неће користити подстицаје по истом основу из других извора (Министарства, донација и сл.)
- Уверење о измиреним доспелим обавезама по основу јавних прихода, издато од стране надлежног органа јединице локалне самоуправе.
- Копију картице наменског рачуна пољопривредног газдинства.

2.2.7. Специфични критеријуми

- У сектору млека прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ1 - 19 млечних крава. У случају набавке нових машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ максимално 100 млечних крава. У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних грла, прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 3-100 квалитетних приплодних грла говеда млечних раса, односно 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза.
- У сектору меса прихватљиви корисници су они корисници који у Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и промет животиња - Службени гласник РС, 36-2017) имају регистроване објекте са капацитетима за тов/узгој: мање од 20 јунади и/или мање од 150 грла приплодних оваца/коза и/или мање од 30 приплодних крмача и/или мање од 100 товљеника свиња у турнусу и/или од 1.000-3.999 бројлера у турнусу. У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних животиња прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 3-100 грла квалитетних приплодних говеда товних раса, или 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза, или 5-100 грла квалитетних приплодних крмача. Сектор производње комзумни јаја нема специфичних критеријума прихватљивости.
- У сектору производње воћа, грожђа, поврћа, хмеља и цвећа прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која у свом власништву, односно у власништву члана РПГ имају: мање од 2 ха јагодичастог воћа и хмеља; односно мање од 5 ха другог воћа, односно 0,1- 50 ха цвећа, односно 0,2-100 ха винове лозе. У случају подизања нових или обнављања постојећих (крчење и подизање)

производних (са наслоном) и матичних засада воћака и винове лозе прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције имају у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 0,1-50 ha јагодастих врста воћака и хмеља, 0,3-100 ha другог воћа, 0,2-100 ha винове лозе. Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције имају у свом власништву, односно у власништву члана РПГ мање од 0,5 ha пластеника или мање од 3 ha производње поврћа на отвореном простору.

- За инвестиције за набавку машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају мање од 100 ха земљишта под осталим усевама.

- У сектору пчеларства прихватљиви корисници треба да имају 5-500 кошница.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.1.1.	Набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза
101.2.1.	Набавка квалитетних приплодних грла говеда, оваца, коза и свиња које се користе за производњу меса
101.4.1.	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) вишегодишњих засада воћака, хмеља и винове лозе
101.4.2.	Подизање и опремање пластеника за производњу поврћа, воћа, цвећа и расадничку производњу
101.4.3.	Подизање, набавка и опремање система противградне заштите у воћњацима и вишегодишњим засадама
101.4.28.	Машине, уређаји и опрема за наводњавање усева
101.5.10.	Машине и опрема за наводњавање усева
101.6.1	Набавка нових пчелињих друштава
101.6.2	Набавка опреме за пчеларство

2.2.9. Критеријуми селекције - Критеријуми и селекција се при реализацији ове мере примењују у складу са накнадно донетим критеријумима, условима и правилницима, а одобравање средстава се врши по редоследу доспелих потпуних захтева до утрошка средстава

2.2.10. Интензитет помоћи - Општина Врњачка Бања врши повраћај средстава кроз накнаду дела трошкова за инвестиције у примарну пољопривредну производњу у висини 30% од приказане вредности инвестиције (основна вредност без урачунатог ПДВ - а).

2.2.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
------------	------------------

1.	Укупан број подржаних захтева
2.	Број газдинстава која су модернизовала производњу/опрему
3.	Површина (у ха) под новим вишегодишњим засадима
4.	Број набављених грла
5.	Број новонабављене механизације
6.	Број кошница

2.2.12. Административна процедура - Подстицајна средства додељиваће се путем конкурса који ће детаљније дефинисати критеријуме за кориснике подстицаја. Конкурс ће трајати од дана објављивања до утрошка средстава, а најкасније до 01.12.2018. године.

Комисија за пољопривреду општине Врњачка Бања вршиће преглед поднетих захтева, у складу са објављеним Јавним позивом, као и са конкурсним условима и критеријумима, а потенцијални корисници могу поднети само једну конкурсну пријаву, уз немогућност да се за наведену инвестицију пријаве чланови који су у сродству, тачније из истог домаћинства или чланови исте породице.

Комисија за пољопривреду општине Врњачка Бања у поступку одобравања подстицајних средстава провериће све наводе у конкурсној документацији, утврдити и проверити тачност приложене документације изласком на терен и по потреби тражити доставу додатне документације.

Одобрена подстицајна средства уплаћиваће се на наменски рачун регистрованог пољопривредног газдинства, а начин реализације и обавезе корисника којима се одобре средства прецизираће се Уговором.

2.3. 102 - УСПОСТАВЉАЊЕ И ЈАЧАЊЕ УДРУЖЕЊА У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ

2.3.1. Образложење - У циљу унапређења пољопривреде, као и успостављања и јачања Удружења у области пољопривреде, општина Врњачка Бања ће адекватним конкурсима утицати на побољшање пољопривредне политике. Удружењима којима је пољопривреда примарна делатност, биће омогућено да конкуришу за одређена подстицајна средства, која ће искористити за наведене намене у складу са траженом конкурсном документацијом, како би се у одређеном периоду приступило формирању Задруга, а све у циљу пласирања пољопривредних производа на територији општине Врњачка Бања.

2.3.2. Циљеви мере - Општи циљеви:

- Побољшање услова живота и рада у руралним подручјима;
- Мање изражена миграција становништва из руралних области;

2.3.3. Веза мера са националним програмима за рурални развој и пољопривреду
- Није усвојен НППР

2.3.4. Крајњи корисници - Крајњи корисник за успостављање и јачање удружења у области пољопривреде су Удружења, којима је примарна делатност бављење пољопривредом.

2.3.5. Економска одрживост - Није потребан Бизнис план.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике - Општи критеријуми ће бити назначени одређеним конкурсима и правилницима.

2.3.7. Специфични критеријуми - Уколико се подршка односи на инвестиције у физичку имовину или прераду на газдинству, примењиваће се специфични критеријуми прихватљивости предвиђени у мерама: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава.

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције	
102.	Успостављање и јачање удружења у области пољопривреде	

2.3.9. Критеријуми селекције - Критеријуми селекције ће се примењивати у складу са траженом документацијом, на основу спроведених Конкурса.

2.3.10. Интензитет помоћи - Интензитет помоћи износи 100% за спровођење наведених активности.

2.3.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Број пријављених Удружења на основу донетих конкурса
2.	Број поднетих захтева на конкурс

2.3.12. Административна процедура - Подстицајна средства додељиваће се путем конкурса који ће детаљније дефинисати критеријуме за Удружења. Конкурс ће трајати од дана објављивања до утрошка средстава, а најкасније до 01.12.2018. године.

Комисија за пољопривреду општине Врњачка Бања вршиће преглед поднетих захтева, у складу са објављеним Јавним позивом, као и са конкурсним условима и критеријумима, а одређена Удружења могу поднети само једну конкурсну пријаву.

Комисија за пољопривреду општине Врњачка Бања у поступку одобравања подстицајних средстава провериће све наводе у конкурсној документацији, утврдити и проверити тачност приложене документације.

Одобрена подстицајна средства уплаћиваће се на наменски рачун Удружења, а начин реализације и обавезе корисника којима се одобре средства прецизираће се Уговором.

2.4. 104 - УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА

- 104.1. Улагања у заштиту од елементарних непогода, неповољних климатских прилика и катастрофалних догађаја и

- 104.3. Осигурање усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња

2.4.1. Образложење - Систем противградне заштите на подручју општине Врњачка Бања, чини пет противградних станица.. Како би систем противградне заштите што ефикасније функционисао, општинска управа општине Врњачка Бања издваја одређена средства за набавку противградних ракета. Планирана инвестиција има потпуну оправданост, јер је у питању заштита имовине и пољопривредних површина од елементарне непогоде - града, а све у циљу заштите биљне производње од елементарних непогода на територији општине.

Осигурање усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња исплаћиваће се у износу од 30% од приказане полисе осигурања. Штете на пољопривредним усевима, стоци и другим ресурсима редовна су појава у пољопривредној производњи, посебно су карактеристичне штете од временских непогода на усевима и штете које стоци причињава дивљач. Штете већег обима превазилазе могућност санирања од стране произвођача и могу озбиљно да угрозе опстанак газдинстава, а тиме и дугорочно одрживи развој производње. Мали број пољопривредних газдинстава врши осигурање пољопривредне производње и користи могућност регресирања премија осигурања. Мера се спроводи већ неколико година и показује позитиван ефекат у смислу повећања броја корисника и прихватања мере као реалне потребе у односу на постојеће микро и макро климатске појаве и друге негативне утицаје на пољопривредну производњу.

2.4.2. Циљеви мере - Општи циљеви:

- Побољшање услова живота и рада у руралним подручјима;
- Мање изражена миграција становништва из руралних области;
- Мера доприноси превентивној заштити пољопривредне производње од елементарне непогоде (града), и у том смислу произвођачима представља вид сигурности;
- Побољшање квалитета воде за људе, животиње и биљке.

2.4.3. Веза мера са националним програмима за рурални развој и пољопривреду - Није усвојен НПРР

2.4.4. Крајњи корисници - Крајњи корисник за набавку противградних ракета је општинска управа општине Врњачка Бања, а за премију осигурања крајњи корисници су носиоци регистрованог пољопривредног газдинства.

2.4.5. Економска одрживост - Није потребан Бизнис план.

2.4.6. Општи критеријуми за кориснике - Да су своје усеве, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и животиње, осигурали преко осигуравајућег друштва, што ће приказати полисом осигурања.

2.4.7. Специфични критеријуми - Не постоје специфични критеријуми за коришћење ове мере подстицаја.

2.4.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције	
104.1.	Улагање у заштиту од елементарних непогода, неповољних климатских прилика и катастрофалних догађаја	
104.3.	Осигурање усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња	

2.4.9. Критеријуми селекције - Критеријуми селекције се не примењују при реализацији улагања у набавку противградних ракета, обзиром да није предвиђено рангирање потенцијалних корисника и да је крајњи корисник општина Врњачка Бања. Критеријуми за премију осигурања се примењују у складу са захтевом за регресирање премије осигурања, а одобравање средстава се врши по редоследу доспелих потпуних захтева до утрошка средстава.

2.4.10. Интензитет помоћи - Интензитет помоћи износи 100% за набавку противградних ракета, а за премију осигурања 30% од приказане полисе осигурања.

2.4.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Број набављених противградних ракета
2.	Број поднетих захтева за премију осигурања

2.4.12. Административна процедура - У циљу реализације утврђене мере набавке противградних ракета поступиће се у складу са Законом о јавним набавкама („Сл. гласник РС“ бр.124/12, 14/15 и 68/15).

Уз захтев за премију осигурања, сходно Програму мера подршке за 2018. годину, носилац регистрованог пољопривредног газдинства подноси:

1. Фотокопију потврде о регистрацији пољопривредног газдинства за 2018. годину, уписано у Регистар пољопривредног газдинства са активним статусом;

2. Фотокопију полисе осигурања издату од стране друштва за осигурање код кога је осигурање извршено;

3. Фотокопију потврде о извршеном плаћању укупне премије осигурања;

4. Фотокопију банкарске картице са бројем наменског рачуна пољопривредног газдинства и

5. Потврду надлежног Министарства -Управа за Аграрна плаћања Београд, да за предметну инвестицију нису коришћени подстицаји по основу премије осигурања.

ПОСЕБНИ ПОДСТИЦАЈИ

2.5. Назив и шифра мере: ПОДСТИЦАЈИ ЗА ПРОМОТИВНЕ АКТИВНОСТИ У ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ

- 402.1. Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања и

- 402.2. Стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности

2.5.1. Образложење - Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. На недостатак знања и додатних вештина код сеоског становништва упућују и подаци да само 2% носиоца газдинстава имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде, а највећи део носиоца газдинстава имају знање стечено праксом. Ова мера је у складу са националним Програмом пољопривреде.

Информативним активностима обухватиће се подршка промоције развојних потенцијала и потреба села, очувања традиције, подршку активностима везаним за подизање нивоа пласмана производа и услуга и активностима везаним за развој села у образовном, здравственом, културном, спортском, социолошком и осталим аспектима, који ће утицати на побољшање квалитета живота сеоског становништва, на основу стручног оспособљавања, активности стицања вештина и показне активности.

2.5.2. Циљеви мере - Мера треба да допринесе развоју пољопривреде, одрживом развоју и побољшању биодиверзитета. Специфични циљеви предвиђене мере, односе се на повећање стручног знања и вештина пољопривредних произвођача, примену нових технологија и знања, јачање капацитета за прихватање знања кроз развијање свести и мотивисаности за образовањем.

2.5.3. Веза мера са националним програмима за рурални развој и пољопривреду - Није усвојен НППР.

2.5.4. Крајњи корисници - Крајњи корисници средстава наведене инвестиције по питању сајмова, изложби, манифестација и студијских путовања је општинска управа општине Врњачка Бања, а за стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности, непосредни корисници су стручно оспособљене научне установе или институције које испуњавају одговарајући регистар стручног образовања, праксе и искуства.

2.5.5. Економска одрживост - Није потребан Бизнис план.

2.5.6. Општи критеријуми за кориснике - За наведене инвестиције ће посебним конкурсима, у складу са Законом о јавним набавкама, бити прописани општи услови критеријума за поједине конкурсе у циљу реализације наведених активности, односно манифестација.

2.5.7. Специфични критеријуми - Не постоје посебни критеријуми.

2.5.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
402.1.	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања
402.2.	Стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности

2.5.9. Критеријуми селекције - Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере с обзиром да није предвиђено рангирање потенцијалних корисника.

2.5.10. Интензитет помоћи - Мере које се односе на информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања финансирају се у износу до 100%, као и за стручна оспособљавања и активности стицања вештина и показне активности.

2.5.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Укупан број подржаних манифестација
2.	Број организованих манифестација, сајмова, изложби и студијских путовања
3.	Број одржаних стручних оспособљавања и активности стицања вештина

2.5.12. Административна процедура - Средства за наведену меру користиће се за финансирање, у складу са Законом о јавним набавкама („Сл. гласник РС“ бр.124/12, 14/15 и 68/15) за семинаре, предавања, стручних радионица, тренинга, подршку организацији студијских путовања, како у земљи тако и у иностранству, стручних скупова, конференција, специјализацији и информативним активностима које су везане за стручно и техничко унапређење сеоског становништва, пољопривредних произвођача, привредних субјеката из области пољопривредне производње и пољопривредних стручњака.

III. Идентификациона карта

Табела : Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина		Устав РС
Регион	Шумадија	рзс*
Област	Рашки	рзс*
Град или општина	Врњачка Бања	рзс*
Површина	239 км ²	рзс*
Број насеља	14	рзс*
Број катастарских општина	11	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди ПОУРП ¹	4	Правилник
Демографски показатељи		
Број становника	27527	рзс** 2011
Број домаћинства	9504	рзс* 2011
Густина насељености (број становника / површина, км ²)	115,17 ст/км ²	2011
Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 - 100)	+1,03	рзс** 2011
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	+1,08	рзс** 2011
Учешће становништва млађег од 15 година	13,98	рзс** 2011
Учешће становништва старијег од 65 година	26,98	рзс** 2011
Просечна старост	43,30	рзс* 2011
Индекс старења ²	1,18	рзс* 2011
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем	2,39	рзс* 2011
Основно образовање	17,68	рзс* 2011
Средње образовање	44,09	рзс* 2011
Више и високо образовање	12,92	рзс* 2011
Учешће пољопривредног у укупном становништву	33	Процена 2011
Природни услови		

Релјеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	равничарски брдско - планински	Интерни 2014
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа ³	нема званичних података	Интерни 2014
Клима (умерено - континентална, субпланинска,...)	Континентална и Умерено - континентална	Интерни 2014
Просечна количина падавина	928 мм	Интерни 2014
Средња годишња температура	10,6 °C	Интерни 2014
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Западна Морава Врњачка река Липовачка река, Новоселска река, Грачачка река Попинска река	Интерни 2014
Површина под шумом	12090	рзс* 2014
Учешће површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС	65	рзс* 2014
Пошумљене површине у претходној години	1,2	рзс* 2014
Посечена дрвна маса	22005	рзс* 2014
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стање ресурса		
Укупан број пољопривредних газдинстава:	2932	рзс*** 2012
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	-	Управа за трезор ⁴
- породична пољопривредна газдинства	-	
- правна лица и предузетници	-	
Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ)	5072	рзс*** 2012
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС	21,22	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало ⁵	85	рзс*** 2012
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало ⁶	15	рзс*** 2012
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству	2,65	рзс*** 2012
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом	-	интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања	-	интерни
Пољопривредна газдинства која наводњавају КПЗ	-	рзс***

Одводњавања површина КПЗ	-	интерни
Наводњавања површина КПЗ	-	рзс***
Површина пољ.земљишта у државној својини на територији АП ⁷	849,2452	Интерни 2014
Површина пољ.земљишта у државној својини која се даје у закуп:	828,0199	Интерни 2014
физичка лица : правна лица	-	интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела	говеда: 2335 свиње: 7839 овце: 8141 козе: 905 живина: 106610 кошнице пчела: 2030	рзс*** 2012
Трактори, комбајни, прикључне машине	Мотокултиватори: 1003 Трактор: 1213 Комбајн: 53 Берач кукуруза: 23 Прикључни уређ.: 4588 Машине за мужу: 126 Млинови: 439 Круњачи: 764 за говеда: 1632 за свиње: 1556	рзс*** 2012
Пољопривредни објекти ⁸	Пластеници: 71358 Стакленици: 7450	рзс*** 2012
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници	-	рзс***
Употреба мин. ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља	-	рзс***
Чланови газдинства ⁹ и стално запослени на газдинству:	-	рзс***
(на породичном ПГ : на газдинству правног лица / предузетника)	-	рзс***
Годишње радне јединице ¹⁰	-	интерни
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника ¹¹	-	интерни
Производња пољопривредних производа ¹² :	-	рзс***
- биљна производња	-	рзс***

- сточарска производња	-	интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>		
Дужина путева ¹³	284 км	Интерни 2016
Поште и телефонски претплатници	5 пошта	рзс* 2014
<i>Водопривредна инфраструктура</i>		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу	9623	рзс* 2014
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу	5200	рзс* 2014
Укупне испуштене отпадне воде	570	рзс* 2014
Пречишћене отпадне воде	-	рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>		
Производња и снабдевање електричном енергијом ¹⁴	172 трафостанице	Интерни 2014
<i>Социјална инфраструктура</i>		
Објекти образовне инфраструктуре ¹⁵	-	рзс*
Број становника на једног лекара	-	рзс*
Број корисника социјалне заштите	845	рзс* 2015
Диверзификација руралне економије		
Запослени у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде ¹⁶	-	рзс* рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности ¹⁷	-	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста ¹⁸ на територији АП/ЈЛС	-	рзс*
Трансфер знања и информација		
Пољопривредна саветодавна стручна служба	-	интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем ¹⁹	-	ПССС

¹ Навести да ли су на територији АП/ЈЛС идентификована насељена места или цела територија општине, односно сва насељена места на територији општине која испуњавају бар један од критеријума наведених у **Правилнику о подручјима са отежаним условима рада у пољопривреди** („Службени гласник РС“, број 29/13) која се могу окарактерисати као подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП), имајући у виду да је МПЗЖС посредством националног стратешког документа препознало потребу да се кроз систем подршке уваже отежавајуће околности за пољопривредну производњу које постоје у овим подручјима.

² Однос броја старог (60 и више година) и младог (0-19 година) становништва.

³ Према **Правилнику о катастарском класирању и бонитирању земљишта** („Службени гласник РС“, број 63/2014).

⁴ Организациона јединица Управе за трезор на територији ЈЛС.

⁵ Окућница, расадници и др.

⁶ Цвеће и украсно биље, утари и др.

- ⁷ Укључујући и утрине и пашњаке који су враћени сеоским заједницама на коришћење.
- ⁸ Пољопривредни објекти за смештај: стоке, пољопривредних производа на газдинству (кошеви за кукуруз, амбари и силоси), и пољопривредних машина и опреме.
- ⁹ Укључујући и носиоца пољопривредног газдинства.
- ¹⁰ Јединица мере која представља количину људског рада утрошену за обављање пољопривредне делатности на газдинству; представља еквивалент рада једног лица, тј. пуно радно време у једној години: 8 сати дневно, 225 радних дана у години.
- ¹¹ Навести број регистрованих задружних организација и удружења пољопривредних произвођача, активно функционалних на територији АП/ЈЛС.
- ¹² Остварени обим производње најзначајнијих пољопривредних производа са становишта АП/ЈЛС.
- ¹³ Навести укупну дужину путева на територији АП/ЈЛС (укључујући државне путеве I и II реда и општинске путеве).
- ¹⁴ Навести број објеката за производњу (хидроелектране, термоелектране и др.), трансформацију и пренос електричне енергије на територији АП/ЈЛС.
- ¹⁵ Установе за децу предшколског узраста, основне и средње школе и факултети на територији АП/ЈЛС.
- ¹⁶ На пољопривредним газдинствима и привредним друштвима, предузећима, установама, задругама, организацијама и др.
- ¹⁷ Осим пољопривредне, а у вези су са газдинством (нпр. прерада пољопривредних производа, рурални туризам, активности у шумарству, обрада дрвета, народна радиност, производња енергије из обновљивих извора, узгој рибе и др.).
- ¹⁸ Домаћи и страни.
- ¹⁹ Навести број одабраних пољопривредних газдинстава која се интензивно прате више пута годишње и број осталих пољопривредних газдинстава која се укључују у саветодавни систем на друге начине, углавном преко учешћа на групним предавањима и кроз повремене посете саветодаваца пољопривредним газдинствима.

РЗС* - „Општине и региони у Републици Србији“, Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС** - Попис становништва 2011, Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС*** - Попис пољопривреде 2012 (Књига пописа 1 и Књига пописа 2), Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

ОПШТИНСКО ВЕЋЕ ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА

Број: 400-1057/18 од 3. јула 2018. год.

ПРЕДСЕДНИК
ОПШТИНСКОГ ВЕЋА
Бобан Ђуровић

Достављено:

- Одсеку за привреду и друштвене делатности
- Одсеку за буџет и финансије
- Комисија (Жарко Марковић)
- за веб сајт општине
- Архиви